

OOSTVLAAMSCHE

Z A N N T E N

Mededelingen van de Bond
der Oostvlaamse Volkskundigen en van de
Dienst voor Volkskundige Opzoeking

37^e Jaargang
Nr. 4 - 1962
juli - aug.

DRUK. V/H AD. HOSTE. N. V
- - GENT - -

UITGAVEN VAN DE BOND

Zijn te verkrijgen op het Sekretariaat, Oscar De Gruyterstraat, 36, Gent :

1. **Oostvlaamsche Zanten**, 11^e, 15^e, 20^e jg. (Jaarboek), 21^e, 22^e, 23^e, 24^e, 25^e, 26^e, 27^e, 28^e, 29^e, 30^e, 31^e, 33^e, 34^e, 35^e en 36^e jg. tegen 100 F. Van de andere jgg. zijn nog enkele losse nummers te verkrijgen tegen 20 F per nummer.
2. **Herdenkingsalbum Alf. De Cock**. (Uitverkocht).
3. **Het Stroodekkersbedrijf**, door Cl. Trefois (Uitverkocht).
4. **Geïllustreerd Feestnummer** (lustrumnr). Prijs: 10 F.
5. **Lodewijk De Vriese, Bio- en Bibliographische studie**. (Uitverkocht).
6. **Kinderspelen en Liedjes uit het Land van Dendermonde**, door Mevrouw L. Bataille-Hiel. Prijs: 50 F gewone uitgave.
7. **De Plattegrondsvormen van z.g. « Frankische » Boerderijtypen en hun geografische Verspreiding in ons Land**, door Cl. Trefois. (Uitverkocht).
8. **Register op Celis Gabr.: Volkskundige Kalender voor het Vlaamsche Land**, door Prof. F. M. Olbrechts. Prijs: 12 F.
9. **De Draak van het Belfort van Gent in de Folklore**, door Cl. Trefois. (Uitverkocht).
10. **De Tinnepotgieterij te Gent**, door Julien Boes. (Uitverkocht).
11. **2^e Lustrumnummer 1930-1935**. Prijs: 36 F.
12. **Dit is die Excellente Kronyke van de Brahmisten**, (over het Teerlingspel), door Emile Andelhof. Prijs: 14 F.
13. **De Groei en de Bloei van de Arteveldefiguur in de Vlaamsche Volksziel**, door Advokaat Jos. Vermeulen. (Uitverkocht).
14. **Galerij van Gentsche Typen**, door Emile Andelhof. (Uitverkocht).
15. **De Magie van het Poppenspel**, door F. Van Es, en anderen. (Uitverkocht).
16. **Waasch Sagenboek**, door F. Van Es. Prijs: 70 F (65 F voor de leden).
17. **Jaarboek 1945 van de Bond der Oostvlaamsche Folkloristen**. Prijs: 100 F.
18. **Het Curieus en Vermakelijk Namenboek**, door Em. Andelhof. Prijs: 12,50 F.
19. **Folklore en Onderwijs**, door Lod. Hoste. Prijs: 7,50 F.
20. **August Hendrickx, Vlaams Toneelschrijver herdacht met Bloemlezing uit zijn werken**, door Fr. De Coster. Prijs: 15 F.
21. **Pastoor Constant Duvillers, Folklorist en folkloristische Figuur**, door F. Van Es. Prijs: 15 F.
22. **De Wetterse Reuzen**, door Marcel Daem. Prijs: 15 F. (Uitverkocht).
23. **Sagen uit Noord-Oostvlaanderen**, door Dr G. De Meyer. Prijs: 15 F.
24. **Een Teerlingspel in Gent**, door Lod. Lievevrouw-Coopman. Prijs: 25 F (15 F voor de leden).
25. **Inhoudstafel op Oostvlaamsche Zanten (Jg. I-Jg. XXV)**, door F. Van Es. Prijs: 30 F **Idem II (Jg. XXVI-Jg. XXXV)**, door F. Van Es. Prijs: 25 Fr.
26. **Spelen mijner Jeugd**, door L. Lievevrouw. Prijs: 50 F.
27. **De Levende Folklore van het Gewest Balegem**, door M. Broeckhove. Prijs: 40 F.
28. **Weerkundige Volkskalender voor het Vlaamse Land**, door M. Broeckhove. Prijs: 180 F (140 F voor de leden).
29. **Devotie tot de Heilige Donatus**, door M. Broeckhove. Prijs: 80 F.
30. **Doods-, Begrafenis- en Rouwgebruiken in het Arrondissement Dendermonde**, door J. Pieters. Prijs: 75 F. (55 F. voor de leden).
31. **Het Volksleven te Wieze. 1900-1950**, door J. Van Haver. Prijs: 80 F. (60 F. voor de leden).
32. **De Gentse Bakkers. Bijdrage tot de Studie der Middeleeuwse Ambachten en Neringen**, door Marcel Daem. Prijs: 25 F.

Het bedrag der bestelling is vooraf te storten op postrekening Nr 969.46, Bond Oostvl. Volkskundigen, Gent.

Lidmaatschap Bond Oostvl. Volkskundigen. Jaarlijkse bijdrage : 100 F.

OOSTVLAAMSCHE ZANTEN

MEDEDELINGEN VAN DE BOND DER OOSTVLAAMSE
VOLKSKUNDIGEN EN VAN DE DIENST VOOR
VOLKSKUNDIGE OPZOEKINGEN

Vereniging zonder winstbeiaig

Sekretariaat van de Bond :
M. Broeckhove,
Oscar De Gruyterstraat, 36, Gent
Alle stortingen op postrekening :
969.46, Bond Oostvl. Volkskundigen,
Gent.

Redaktie van Oostvl. Zanten :
J. BOES
Abrahamstraat, 13, Gent.
M. DAEM &
R. VAN DER LINDEN

Oorlog, Liefde en Folklore te Gent

Reeds geruime tijd was ik de overtuiging toegedaan dat het folkloristisch beeld : « Grootmoeder vertelt » tot het verleden behoorde.

In een tijd waarin grootmoeders sigaretten roken, een auto besturen en twist dansen is er werkelijk maar luttel plaats voor de gezellig vertellende grootmoeders.

Een buitenkansje bracht mij tot betere gevoelens en dompelde mij terug in het romantisch verleden.

Na elke voordracht ingericht door de Bond der Oostvlaamse Volkskundigen zijn er steeds een paar mensen die mij komen vertellen dat zij dit of dat bezitten. Of deze voorwerpen van belang konden zijn voor het Museum?

De oude mevrouw V. die ik reeds herhaaldelijk tijdens de voordrachten had opgemerkt, had geen voorwerpen doch bezat een bundeltje papieren « uit de tijd van Napoleon » zoals zij het uitdrukte. Toen ik 's anderendaags het bundeltje papieren in ontvangst ging nemen kreeg ik op de traditionele vraag wat de herkomst dezer documenten was, in plaats van een paar woorden uitleg, een verhaal.

Ziehier het verhaal :

Op één zijner talloze tochten door Europa, van de ene veldslag naar de andere, kwam Napoleon in Gent en moest er een nacht verblijven. Als het meest geschikt herenhuis werd het prachtig

Hôtel d'Hane-Steenhuijse, in de Veldstraat, aangewezen. Op dat moment dienden in het Hôtel de twee gezusters D.V. gesproken uit een burgerlijke familie van Kaprijke, die, bij het overlijden van hun ouders, waren « blootgedeeld » en dus verplicht waren hun brood te verdienen. De ene werd bovenmeid, de andere keukenmeid bij deze adellijke familie. Niet zohaast waren zij op de hoogte van de komst van Napoleon of zij vroegen aan hun meesters de toelating om een knieval te mogen doen voor de Keizer. Zij hadden namelijk een jongere broeder die in Hollands Indië vertoefde en die, door het aanhechten van Nederland, dienstplichtig was van het Frans leger. Deze broeder die in Indië was gebleven, was dus in feite vaandelvluchtig en de knieval moest dienen om zijn genade af te smeken. Op hetzelfde ogenblik verbleef te Gent Jacobus Carolus Van Damme, grenadier, 20 jaar oud, die de vuurdoop had doorstaan in de slag van Alkmaar in 1799. De grenadier wilde van de aanwezigheid van Bonaparte in zijn geboortestad gebruik maken om hem zijn opwachting te maken en zijn gevoelens van loyalisme te betuigen. Hij ging dan ook aan het Hôtel d'Hane-Steenhuijse aankloppen en zijn wens werd ingewilligd.

Bij de bespreking van het protokool van knieval en opwachting maakten grenadier en keukenmeid kennis, wat later vèrdragende gevolgen zou hebben.

Napoleon kwam.⁽¹⁾ Knieval en opwachting werden, na een goed avondmaal, uitgevoerd naar al de regels van de kunst. 's Anderendaags vertrok Bonaparte. Wij weten niet of de knieval enig gevolg heeft gehad. Ook de grenadier Van Damme vertrok. Hij nam deel aan de veldslagen van Hohenlinden in 1800, van Austerlitz in 1805, Iena, Friedland. In 1809 was hij in garnizoen te Dantzig. Hij nam deel aan de veldtochten van Spanje en Pruisen.

Al deze schitterende overwinningen konden toch niet beletten dat het tij keerde. Op 31 maart 1814 deden de legers der Europese Coalitie hun intrede in Parijs. De Keizer vluchtte naar Fontainebleau. Hier werd het besluit tot verbanning naar het eiland Elba hem medegedeeld. Op 20 april vertrok hij naar het hem toegewezen verblijf. De grenadier vertrok mee. Jacobus Van Damme maakte inderdaad deel uit van de erewacht die de Keizer vergezelde naar het eiland. Aan boord van de *Undaunted* zetten zij op 4 mei 1814 voet aan wal te Porto-Ferragio. Napoleon nam zijn

(1) Wij hebben niet kunnen uitmaken in welk jaar dit geschiedde. Napoleon kwam officieel, tweemaal te Gent, in 1803 en in 1810.

verbanning niet te ernstig op. In zijn nieuw verblijf organiseerde hij zijn « paleis », richtte voor de bevolking dansfeesten in, liet wegen aanleggen en stichtte zelfs een ministerie. Een dergelijke operettenverbanning moest Napoleon onvermijdelijk vervelen. In februari 1815 ontving hij, in het geheim, het bezoek van de gewezen onderprefect van Reims, Fleury de Chaboulon, die hem kwam inlichten over de geestesgesteldheid in Frankrijk. De verering van de Keizer was bij een groot deel van de bevolking zeer levendig gebleven. De Napoleonisten gebruikten, in hun omgang, bepaalde uitdrukkingen. Zó bijvoorbeeld : drie mannen kwamen in een « bistro » en bestelden vier glazen. De waard deed hun opmerken dat ze maar met drie waren. Het antwoord luidde : « De vierde komt straks ». Of nog wanneer eensgezinden elkander ontmoetten : « Geloofst gij in Jezus-Christus? Ja, in zijn heropstanding ». Hiermede werd telkens de Keizer bedoeld.

Na aan zijn moeder zijn voornemen te hebben medegedeeld, verliet Napoleon het eiland Elba aan boord van de « Inconstant » op 26 februari 1815. Intussen had de Keizer zijn lijfwacht voorafgaandelijk ontbonden. In ieder geval kreeg onze grenadier van Damme zijn « congé » op het eiland Elba op 5 februari 1815.

Terwijl Bonaparte de « vlucht van de adelaar » ondernam, vlucht die eindigde met de slag van Waterloo, zocht onze grenadier zijn weg naar huis. Op 16e februari laat hij zijn reispas tekenen te Porto-Ferragio, hoofdstad van het eiland Elba. Op 28 februari

vinden we hem terug te Marseille. Daarna zou hij geruime tijd vertoefd hebben te Bourges en Berry. De sage wil dat hij zou deelgenomen hebben aan de slag van Waterloo. Hiervan vonden wij echter geen enkel spoor.

Op 28 oogst 1815, onder het herstelde koninkrijk, bekomt hij te Parijs een reispas en vrijgeleide als « grenadier ex-garde ». Van dan af kunnen wij hem volgen langs Compiègne (31 oogst), Noyon, Péronne (1 september), Kamerijk, Doornik (4 september), Oude-naarde (5 september), Gent (5 september).

De ex-grenadier is terug in zijn geboortestad. Isabella D.V. is nog altijd in dienst in het Hôtel d'Hane Steenhuijse. De kennismaking, onderbroken circa het jaar 1808, werd in 1815 heraangeknoopt. Dan begint een « vrijage » die zou duren tot in 1848! van soldatenliefde gesproken! Isabella D. V. en Jacobus Van Damme traden in het huwelijk op 12 juli 1848. Zij waren dan respectievelijk 61 en 66 jaar oud.

Beiden hadden wat centen gespaard en zij begonnen een groentenwinkel in de Veldstraat. Het ging hun voor de wind. De zuster was reeds lang getrouwd. Ze werd weduwe en had alle moeite om haar vier kinderen groot te brengen. Isabella en Jacobus trokken zich de opvoeding van de jongste zoon aan. Ze lieten hem universitaire studiën doen en hij bracht het tot doctor in de rechten. Hij werd zelfs lange jaren secretaris-penningmeester van de administrateur van de universiteit.

Het was geen ondankbare. Na het bekomen dezer betrekking sprak hij tot zijn oom en zijn tante : « Nu hebt gij lang genoeg voor mij gewerkt. Het is nu mijn beurt om voor U te werken ». Hij huurde een half huis op de Koornmarkt boven de gekende hoedenwinkel Lammens.

Isabella had haar oud vak van keukenprinses niet vergeten en wilde zich steeds bij het gezin V. nuttig maken, alhoewel ze bijna volledig blind geworden was. De overlevering vertelt dat zij zich nog kwaad maakte omdat de kinderen, uit het huwelijk V. gesproten weigerden te eten van de andijvie die tante Isabella uit de pan had laten vallen en van de grond terug opgeraapt had.

De moeder had dan ook de gewoonte als er over de oude tijd gesproken werd, te zeggen tot haar kroost : « Kinders, als ge trèwt en trèwt nuut nie in! »

Oom Jacobus stierf op 16 januari 1867, tante Isabella op 19 september 1885.

J. BOES

Dienst voor Volkskundige Opzoekingen

SINT-KRISTOFFEL

Legenden. Verering. Verspreiding.

DE LEGENDE UIT HET WESTEN. (1)

Eerst droeg Kristoffel de naam Reprobus, dat wil zeggen : verworping. Sinds zijn doopsel noemde men hem altijd Kristoffel, hetgeen Kristusdrager betekent. Hij droeg feitelijk Kristus op vier verschillende manieren : in werkelijkheid op zijn schouders — door de verstervingen op zijn lichaam — door zijn godsvrucht in zijn ziel — en uiteindelijk in zijn mond door zijn preken en zijn belijdenis.

Kristoffel, Kananeër van geboorte, was reusachtig van gestalte en angstaanjagend door zijn uitzicht. Hij was de grootste mens van de wereld, want hij was twaalf elleboogmaten hoog.

Eerst trad hij in dienst bij de koning van zijn land. Kristoffel met zijn reuzengestalte en zijn ijzersterke spieren beseftte dat hij de sterkste man op de wereld was en dat hij als dusdanig de machtigste heerser dienen moest. Maar waar kon hij die vinden ? Op zoek dan naar de machtigste vorst.

Hij ondervroeg de lieden op zijn weg en allen waren eensgezind om de machtigste aan te duiden. Kristoffel begaf zich dadelijk naar het paleis van die man en werd er met geestdrift begroet en onthaald. De koning was natuurlijk fier en blij dat een dergelijke reus in zijn dienst stond.

Op zekere dag kwam een goochelaar in het paleis aan. Hij haalde rare en wondere toeren uit om de koning en zijn hofhouding te vermaken. Op een bepaald ogenblik zong hij een lied, waarin meerdere malen de duivel werd vermeld. Telkens de naam van de duivel weerklonk, maakte de koning terstond een kruisteken. Kristoffel was verbaasd en nieuwsgierig. Wat betekende de handelwijze van zijn meester ? Hij snapte er niets van en vroeg uitleg aan de vorst. Deze verstreekte eerst geen verklaring, maar Kristoffel dreigde eenvoudigga-weg :

— *Zo ge mij dat teken niet wilt verklaren, verlaat ik het paleis en blijf hier niet langer ...*

De koning was in het nauw gedreven. Hij was bang zulk een flinke dienaar te verliezen.

— *Telkens wanneer ik de naam van de duivel hoor vernoemen, wapen ik mij met dat teken, opdat hij mij geen kwaad zou kunnen berokkenen.*

(1) Zie huidige jaargang, nr. 3, blz. 81-97.

Kristoffel was ontsteld. Dergelijk antwoord betekende een ontgoocheling voor hem.

— *U bent bang voor de duivel, uit vrees dat hij u kwaad zou berokkenen... Hij is dus groter en machtiger ... en u bekent, dat u voor hem beducht bent ... Ik heb dus mijn doel niet bereikt door mij in uw dienst te stellen, want ik meende de grootste en machtigste heerser van de wereld gevonden te hebben. Vaarwel! Ik ga de duivel zoeken en hij zal mijn meester worden.*

Deel van het vaantje te Herzele. Het Sint-Kristoffelgilde richtte er in juni 1962 de eerste grote St.-Kristoffelrally in.

Hij verliet het paleis en begaf zich op weg om de duivel op te zoeken. Hij trok door een eenzame streek en zag een grote bende soldaten. De overste, een man met een barbaars uitzicht, trad hem tegemoet en vroeg hem waarheen hij zich begaf.

— *Ik ben op zoek naar de duivel, verklaarde Kristoffel. Ik wil in zijn dienst treden.*

— *Ik ben de man die je zoekt!*

Kristoffel was blij. Hij had niet verwacht zo vlug die machtige heerser te ontdekken.

Terwijl ze samen op mars waren, kwamen ze aan een kruisbeeld langsheen de weg. De duivel had het beeld nauwelijks in de gaten of hij werd heel bang en bleek.

— *Kom, we gaan deze kant uit, besliste hij.*

Kristoffel was verrast. Hij had de angst van zijn meester bemerkt. Hoe kon de machtigste man ter wereld schrik kennen? Na een hele omweg gemaakt te hebben bereikten ze de baan, langswaar ze eerst gingen. Wat mocht dat beduiden?

— *Wat scheelt er? morde Kristoffel. Je wordt almeteens bang. Je volgt een lange omweg om tenslotte op dezelfde baan aan te landen. Waarom haal je zulke rare toeren uit?*

De duivel antwoordde niet, maar Kristoffel eiste uitleg.

— *Indien je geen uitleg geeft, blijf ik geen ogenblik langer bij je.*

De duivel was in het nauw gebracht en sprak :

— *Een man die Jezus-Kristus genoemd wordt, is aan dat kruis vastgemaakt. Bij het zien van dat teken word ik zo bang, dat ik op de vlucht sla.*

Kristoffel antwoordde :

— *Hij is dus groter en machtiger dan jij. Je bent beducht voor zijn teken. Mijn inspanning is tevergeefs geweest. Ik stond niet in dienst van de grootste koning. Vaarwel! Ik moet je verlaten en Kristus zoeken.*

Zo ging hij weer op zoek. Na lang gemarcheerd te hebben landde hij aan bij een eremiet die hem Kristus verkondigde en hem zorgvuldig in het geloof onderwees.

De kluizenaar gaf hem volgende raad.

— *Als je in dienst van Kristus wilt treden, moet je van tijd tot tijd een vasten onderhouden.*

Kristoffel wreef eens over zijn lang lichaam.

— *Dat kan niet! Zou hij geen andere plicht opleggen? Ik kan zulk een ontbering niet verdragen.*

— *Goed. In plaats daarvan zul je veel moeten bidden.*

De reus schudde het hoofd.

— *Zo iets ken ik niet ... bidden ... Dat blijft ook onmogelijk.*

De eremiet moest een biezondere opdracht vinden. Een geschikte oplossing schoot hem te binnen.

— *Ken je de stroom, waar zulk een gevaar bestaat bij het oversteken, waar zoveel reizigers vergaan zijn?*

— *Jawel, die ken ik.*

— *Wel, jij bent groot van gestalte en sterk. Veronderstel, dat je in de nabijheid van de stroom vestigt en er iedereen overbrengt*

De drukplaat, een fragment uit het bedevaartvaantje van Londerzeel, stelt het beeld van St.-Kristoffel voor, zoals het er in de kerk troont.

die naar de overzijde wil, dan zul je in de gunst staan van Jezus, Kristus die je wilt dienen ... Ik durf zelfs hopen dat hij zich aan je zal openbaren ...

— In orde, dat is een kolfje naar mijn hand. Ik beloof je die dienst te aanvaarden en uit te voeren voor Jezus Kristus.

Hij vertrok terstond en bereikte de stroom. Daar bouwde hij een hut om er 's nachts in te slapen en overdag te schuilen, wanneer het zou regenen. Hij had een boom uitgetrokken die hij gebruikte als stok. En de mensen die aan de stroom kwamen, droeg hij op zijn schouders naar de overkant. Zo verstreken er vele dagen. Op een nacht lag hij in zijn hut te rusten. Plotseling hoorde hij de stem van een kind:

— Kristoffel, kom buiten en zet mij over !

Hij trad naar buiten, zocht in de duisternis zonder iemand te vinden. Hij ging weer in zijn hut, in de mening dat hij gedroomd had.

Maar de stem klonk opnieuw. Weer naar buiten en weer was er geen spoor van een mens of van een kind. Een derde keer werd hij naar buiten geroepen en dan bevond er zich een kind op de oever. Het vroeg met aandrang om overgebracht te worden.

— *Een werkje van niemendal*, bedacht de reus, laadde het kind op zijn schouders, nam zijn stok en trad in het water. Maar zie, het water steeg plots en tegelijk begon het kind te wegen als het zwaarste lood. Hoe verder hij in de stroom kwam, hoe hoger het water steeg en hoe zwaarder het kind op zijn schouders drukte. Kristoffel, de reus, werd bang, verschrikkelijk bang. Het angstzweet parelde op zijn voorhoofd. En tegelijk besefte hij dat hij de sterkste niet was. Kon dat lichte kind zijn meester zijn en zijn leven bedreigen?

Hij spande zich in en bereikte met een zucht van verlichting de oever. Daar legde hij het kind neder en sprak:

— *Je hebt mij in groot gevaar, in levensgevaar gebracht, kind! Je woogt zo zwaar, zo zwaar dat, had ik de hele wereld op mijn schouders gedragen, ik geen grotere last zou hebben gevoeld!*

— *Wees niet verwonderd, Kristoffel*, antwoordde het kind. *Het ging niet alleen om de wereld, die je gedragen hebt; je hebt degene gedragen die de wereld geschapen heeft. Ik ben Kristus, je koning die je dient door dit bedrijf! Ik zal je een bewijs leveren voor de waarheid van mijn woorden: wanneer je weer aan de overzijde van de stroom bent, plant dan je stok dicht bij je hut en morgen zal hij bloeien.*

Bij die woorden verdween het kind uit zijn ogen.

Bij zijn terugkeer stak Kristoffel zijn stok in de grond en 's morgens stelde hij vast, dat het kind de waarheid had gesproken: de stok bij zijn hut was veranderd in een palmboom, bedekt met bladeren en beladen met dadels.

Zo wist de reus dat hij zijn doel had bereikt en dat hij in dienst van de machtigste heerser ter wereld stond.

Vol moed en vertrouwen begaf hij zich naar een streek waar men de kristenen folterde, om hen te sterken in hun liefde tot God.

* * *

In de verdere uiteenzetting vertoont het verhaal geen oorspronkelijkheid meer. Het herneemt gegevens die voorkomen in de oosterse legende.

* * *

De legende van het oosten is in vrije vertaling ontleend aan de *Bibliotheca hagiographica, editio altera*, Brussel, 1909 en aan *Acta S. Marinae et S. Christofori*, in *Festschrift zur fünfften Saecularfeier der Carl-Ruprechts-Universität zu Heidelberg*, Bonn, 1886.

De legende van het westen is gewoonlijk ontleend aan de « *Legenda aurea* » — de gulden Legende —, een verzameling legenden en heiligenlevens samengebracht door Jacobus de Voragine, een Italiaans geestelijke, in 1292 bisschop van Genua (1228-1298).

DE VERKLARING DER LEGENDEN.

De martelaarsakten, een belangrijk genre der oud-kristelijke letterkunde, bevatten gewoonlijk verhalen van gevangenneming, rechtspraak, foltering en dood van de martelaars.

Men onderscheidt meerdere soorten : akten in strenge zin, m.a.w. ambtelijke protokollen over het verloop van het rechtsgeding, passiones ofte verhalen van oog- en oorgetuigen of althans van goed geïnspireerde personen, legenden van latere datum die oude berichten aanvullen of opsmukken met produkten van de verbeelding of zonder oude bronnen in mekaar gezet.

* * *

Nopens Sint-Kristoffel is slechts weinig meer dan zijn naam en zijn marteling bekend.

Volgens de studie van Zwierzina⁽¹¹⁾ en Rosenfeld⁽¹²⁾ kan het ontstaan van de passio van Sint-Kristoffel klaar worden aangetoond. De gegevens worden vastgeknoopt aan de legenden van de teosofen in de tweede tot de vijfde eeuw die een diepere verklaring van de godsdienstige waarheden en het wezen van de dingen zochten te geven.

De legenden in kwestie betreffen de daden van Bartholomeus die uit het land van de Ichthyophagen, nl. van de viseters, naar de streek van de Parten⁽¹³⁾ kwam. Hij verrichtte er wondere daden, samen met Andreas. Ze treden op als martelaars die niet van het leven beroofd kunnen worden en het zinnebeeld van de opstanding belichamen. God stuurt hun als helper een vreselijke, mensenetende kynokefaal (kynos Gr. = hond; kephalei = hoofd), een man met een hondekop, die de naam draagt van « de vervloekte ». Bij zijn doopsel verkrijgt hij door tussenkomst van een engel de menselijke spraak. Hij laat zijn wild karakter varen en wordt « Christianus » genoemd.

De passio van Kristoffel kwam derhalve op deze wijze tot stand, dat de verschrikkelijke, mensenetende kynokefaal in het middenpunt van de belangstelling komt en dat op hem het motief van het onverwoestbaar leven wordt overgeplant. Immers, evenals deze « vervloekte » is de Kristoforus van de passio, een reusachtige menseneter met een hondekop, met de naam « Reprobus », d.i. de verworping. Door bovennatuurlijke tussenkomst verkrijgt hij de naam Kristoforus en door een goddelijk wonder krijgt hij de mensenspraak. Evenals Bar-

(11) ZWIERZINA K., Die Legenden der Martyrer vom unzerstörbaren Leben. Innsbrucker Festgruss. Innsbruck, 1909, blz. 130 en v.

(12) ROSENFELD H.-F., Der Hl. Christophorus. Legende. Leipzig, 1937, blz. 367: Die Entstehung der Christus-Trägerlegende. GUNTER Heinrich. Psychologie der Legende. Freiburg, 1949.

(13) Parten, nomadenvolk ten zuidoosten van de Kaspische Zee.

tholomeus en Andreas wordt hij, wegens zijn optreden als geloofsverkondiger, door de koning van het land vervolgd, wordt meerdere malen gemarteld, zonder dat de koning hem van het leven kan beroven. Tot slot onthoofden soldaten hem.

Tot het domein der handelingen van Bartholomeus behoort eveneens het optreden van twee deernen die de heilige pogen te verleiden. Dergelijk motief komt herhaaldelijk voor in de heiligenlegenden.(14)

Een nieuwe faktor treft men nochtans aan in het stafwonder, namelijk in het bloeien van de dorre staf. Dit gegeven kan teruggevonden worden in een andere legende van een menseneter, nl. in deze van de apostel Mattheus in Myrna. Talrijke legenden behandelen het tema van de dorre stok die groen wordt om het geloof te openbaren of te bevestigen.(15)

Er ging veel tijd en papier verloren door het zoeken naar een verklaring van de hondekop van de heilige.

Deel van het verguld houten beeld in de kerk te Scheldewindeke. De Gentse beeldhouwer Antoon Marchant vervaardigde het in 1663.

(14) ZWIERZINA, o.c., blz. 135; Mayer Ant., Der Heilige und die Dirne. Bayr. Blätter für das Gymnasialwesen, Band 67 (1931), blz. 73, 83 en v.; GUNTER, o.c., blz. 143.

(15) SAINTYVES P., Le thème du bâton sec qui reverdit. Essai de mythologie liturgique. Revue d'histoire et de littérature religieuses. T. 2 (1912), blz. 330-349 en blz. 421-454.

Volgens sommigen geschiedt het in Azië, dat mensen door toedoen van hypertrichose (Gr. hyper = meer; thrix, thrichos = haar) de behaarde kop als van een hond gaan krijgen.(16)

Andere schrijvers hebben de Kristoffellegende omschreven als een kerstening van de Anubisgegevens. Men had gemeend in de bereidwillige reus de Oud-Egyptische Anubis te herkennen, de god met de jakhalskop, die de zielen naar het dodenrijk leidde en die de zonnegod Horus over de Nijl droeg. De staf van Kristoffel zou niets anders zijn dan de palm die de Egyptenaren bij de begrafenis van een verwante dragen en die als attribuut aan Anubis werd toegekend. Deze theorie heeft men laten varen.(17)

In De Katholieke Encyclopaedie(5) staat eenvoudig aangeduid dat de voorstelling van de hondkop alleen gesteund is op het feit dat men in de oude martyrologiën las, dat Kristoffel afstamde « de genere Canineo » ... (genere = geslacht; canis = hond).

Het neerstorten en het neerhalen van godenbeelden komt voor in talrijke heiligenlevens. Soms ploffen de beelden neer tijdens de marteldood van een heilige, zoals b.v. tijdens de marteldood van de H. Nazarius (onder Nero), van Zacharias (onder Trajanus), van Paus Urbanus (gestorven in 230) en zo meer.

In de legende van Kristoffel vernielt een bekeerd meisje de afgodenbeelden.(18)

Het verstijven en roerloos worden van ledematen geschiedt meermalen bij degenen die de heiligen willen treffen of doden. De armen van de boosdoeners die de heilige Valerius, een leerling van de apostelen, en de heilige Alexander, Cetheus en anderen wilden stenigen of doden, werden verlamd. De pijlen waarmee Filemon, Filomena en Kristoffel moesten gedood worden, bleven roerloos in de lucht hangen. Ook bij de marteling van Filemon werd de stadhouder door een pijl in het oog getroffen.(19)

Voor de legende uit het westen bestaan er ook meerdere pogingen tot verklaring. De eerste oorsprong zou men terugvinden in het Donaugebied, meer bepaald in de Duitse Alpenstreken.

Kristoforus treedt op als vazal in de zin van het oude Duitse recht. Hij wil slechts de machtigste gebieder van deze wereld dienen. We dienen te letten op het theologisch element dat eraan toegevoegd is. Kristoforus stelt zich in dienst van een koning. Deze blijkt bevreesd voor de duivel en daarom treedt Kristoforus in dienst van de duivel. De duivel echter vreest het kruisbeeld en daardoor gaat Kristoforus op zoek naar Kristus.(20)

(16) ROSENFELD, o.c., blz. 352; Barthels. *Über abnorme Behaarung beim Menschen*. Zeitschrift für Ethnologie XIIe jg. (1881), blz. 213-253.

(17) GAIDOZ H., *Saint Christophe à tête de chien en Irlande et en Russie*. Mémoires de la Société Nationale des Antiquaires de France, Sér. 8, T. 6, Parijs, 1924, blz. 192, 215 en v.; SAINTYVES P., *L'origine de la tête de chien de Saint-Christophe*. Revue anthropologique, 34e jg. (1924), blz. 376 en v.; GUNTER, o.c., blz. 9 en 75.

(18) GUNTER, o.c., blz. 142-143;

(19) Idem, blz. 147.

(20) De Kathol. Encycl. zie nr. 5.

Een andere voorstelling streeft er naar Kristoffel te ontdekken als een vervorming van de « Hockauf », de « Hockepack ». Het betreft een fabelachtig wezen, een personifikatie van het angstgevoel en van het slecht geweten, een wezen dat fel overeenstemt met onze weerwolf. Het valt eenzame wandelaars aan, springt op hun rug en gaat voortdurend zwaarder op hen drukken !(21)

Günter herinnert aan Arabische en Perzische verhalen, waarin een overmoedig man zich als god laat vereren, maar die bij het bericht van een naderend vijandelijk leger vol schrik van zijn troon valt. Bij dat zicht beseft zijn dienaar, dat er een sterkere heerser moet bestaan en hij gaat met zijn broeder op zoek naar degene die alleen de ware god kan zijn ! In Mongolië bestaan sprookjes van jongelingen die de koning zoeken en vinden; de man laat zich voor god doorgaan, maar ze herkennen weldra de mens in hem en trekken verder.(22)

De verklaring of het zoeken naar de verklaring nopens het ontstaan der legendarische gegevens sluit het historisch bestaan van de martelaar Sint-Kristoffel niet uit.

Dekalkomanieplaat van de bedevaart te Deurle.

De eerste wijding van voertuigen in Oost-Vlaanderen greep hier plaats in 1926.

(21) HINDRINGER R., Lexikon für Theologie und Kirche, 1931. Deel II, kolom 934-935. (Hocke - Duits - betekent rug, bochel; Huckepack = op de rug)

(22) GUNTER, o.c., blz. 83.

DE VERSPREIDING VAN ZIJN EREDIENST.

Niemand twijfelt eraan dat Sint-Kristoffel doorheen de hele wereld heden ten dage een biezondere bijval geniet.

Waar en sinds wanneer is zijn verering in Europa verspreid? Rosenfeld verstrekt zeer talrijke gegevens in dit opzicht.(23)

	Kerken			Kapellen			Kloosters			Hospitalen			Altaren			Liturg. Getuigen.			Relikwie			Beelden		
	I	II	III	I	II	III	I	II	III	I	II	III	I	II	III	I	II	III	I	II	III	I	II	III
A.	207	37	88	5	3	1	11	4	2	14	3	1	11	4	4	32	1	3	6	47	7	26	68	1
B.	155	34	68	31	25	70	46	4	10	4	3	—	3	6	13	123	38	2	16	10	4	12	138	8
C.	26	15	20	12	20	14	7	1		3	1	1	20	98	10	70	10	1	38	10	6	82	441	6
D.	19	7	243			11	25	2	4				2			4	2		11		3	3	7	+
E.	1		9													28	3		4	1		20	13	220
F.		1			1								2			2	7	4						54

- A. Italië. B. Frankrijk, België, Frans gebied van Zwitserland.
 C. Duitsland, Nederland, Oostenrijk, Duits gebied van Zwitserland en aanpalende gebieden.
 D. Spanje en Portugal. E. Engeland. F. Skandinavië en diocees Riga.

De Romeinse cijfers verwijzen naar volgende perioden :

- I. Tot het begin van de veertiende eeuw.
 II. Tot het begin van de zestiende eeuw.
 III. Kronologisch niet bepaalbaar of later.

(23) ROSENFELD, o.c., 341-345.

DE OUDSTE KONFRERIE.

De eerste konfrerie is tot stand gekomen in de streek van Tirol, in een gebied waar de verering van Sint-Kristoffel feitelijk weinig doorgedrongen was. In 1386 stichtte een herder uit Arlberg de eerste broederschap om de reizigers ter hulp te komen. Tijdens zijn tochten in de bergen had hij meerdere malen vol pijn vastgesteld dat vele personen het leven lieten door de schuld van de sneeuwstormen, de koude, het verdwalen. Hij bezat slechts weinig spaarcenten. Edelmoedigheid is echter een machtige drijfveer en zo vermenigvuldigde hij zijn inzamelingen in Duitsland, Hongarije, Bohemen en Polen en slaagde erin op het gevaarlijkste punt van de bergpas een bidplaats ter ere van Sint-Kristoffel tot stand te brengen. Op de duur van zeven jaar waren vijftig reizigers aan de dood ontrukkt. De broederschap werd goedgekeurd door de bisschop van Brixen en door de hertog van Oostenrijk, beleefde een ware bloei in de vijftiende, een kwijnende periode in de zestiende eeuw. Ze werd heropgericht in 1627 met het doel de priesters en de armen tijdens hun pelgrimstochten ter hulp te komen.

Het houten beeld van Sint-Kristoffel bestaat nog steeds in de kapel van het hospitium te Arlberg. De gelovigen en bedevaarders hebben het beeld beschadigd, niet alleen door het verlangen om het aan te raken, maar vooral door een stuk van het beeld te willen meenemen. Met messen en andere scherpe voorwerpen hebben ze in de benen van de heilige gekerfd en gesneden om zo een stukje hout te bemachtigen; ze hebben alleen de benen geschonden, omdat de andere lichaamsdelen buiten hun bereik waren.

Dergelijke praktijken bestaan ook op meerdere plaatsen in ons land, b.v. het aanraken van het reliekschrijn van Sint-Hermes te Ronse (tegen zinneloosheid), het reliekschrijn van Sint-Kornelius te St.-Kornelis-Horebeke, bij Oudenaarde (tegen de stuipen); het beeld van Sint-Jan te Hemelveerdegem bij Geraardsbergen, het praalgraf van de H. Livinus te Sint-Lievens-Houtem, het hoofd van Sint-Jan te Nieuwenhove bij Ninove, een beeld van de Zaligmaker te Hakendover⁽²⁴⁾ enz...

DE VERSCHILLENDE AANROEPINGEN.

De litanie die verspreid wordt te Pollare en te Evergem, beschrijft in zeven na mekaar volgende aanroepingen de uitgebreide macht die aan Sint-Kristoffel wordt toegeschreven. We lezen er:

Biezondere patroon tegen besmettelijke ziekten van mensen en beesten,

Biezondere patroon tegen gevaarlijke klieren en gezwellen,

Biezondere patroon tegen de tandpijn,

(24) VAN HEURCK, o.c., blz. 169. D'autres (pèlerins), à l'église même, vont prier devant un douloureux Christ au roseau dont une partie d'un des pieds a disparu à la suite des nombreux attouchements qu'il a subis de la part des pèlerins.

Biezondere patroon tegen pest, cholera en alle dergelijke kwalen
 en ziekten,
 Biezondere patroon tegen onweders, bliksem, hagel en brand,
 Biezondere patroon tegen onvoorziene en onboetvaardige dood,
 Patroon tegen het overvloedig wenen der kinderen.(1)

Fragment van het vaantje te
 Leuven.

(1) Op de dom te Worms las men vroeger volgend opschrift :
 Per te serena datur,
 Morbi genus omne fugatur,
 Atra fames, pestis,
 Christi, Christophore, testis.

Kristoforus,
 Die Kristus' getuige zijt,
 Voor ons 't mooi weer bereidt,
 Van pest en elke kwaal bevrijdt,
 En helpt wie bitter honger lijdt.

Het belangrijkste punt in de litanie blijft de aanroeping tegen de onvoorziene en onboetvaardige dood. Sommigen verstrekken een gemakkelijke verklaring: deze heilige draagt Jezus-Kristus; natuurlijkerwijze belooft hij en brengt hij in zekere zin de weg naar de hemel voor de stervenden.

Zou dit geloof gegrond zijn in het gebed vóór zijn dood? Dit gebed wordt aangehaald in de Griekse teksten en herhaald en aangevuld in de vele Latijnse bewerkingen.

De heilige had gevraagd, dat degenen die God zouden aanroepen in zijn naam, zouden bevrijd worden van alle kwalen. Een stem uit de hemel had verzekerd dat zijn bede verhoord was. De onvoorziene, de onboetvaardige dood dient voorzeker als een der eerste hinderpalen voor het eeuwig geluk gerangschikt. De zondaar krijgt geen kans om berouw te verwekken en om de laatste sacramenten te ontvangen. Sint-Kristoffel beschermde en redde de reizigers die door verdrinkingsdood dreigden te vergaan. Dient zulk levenseinde niet specifiek als onvoorzien bestempeld?

* * *

Van de plotse dood naar een van de meest gevreesde kwalen van weleer «de pest» bestond er geen afstand. Wanneer deze gruwelijke gesel de bevolking sloeg, zocht men zeker een machtige beschermheilige. Meerdere heiligen worden aangeropen tegen deze gruwel: Sint-Sebastianus, Sint-Hadrianus, Sint-Rochus. In het dorp Godveerdegem (Zuid-Oost-Vlaanderen), naast Zottegem, bestaat sinds 1663 een befaamde beeweg naar de pestheiligen. Sint-Kristoffel bevindt zich natuurlijk onder hen.

* * *

Hongersnood en pest gaan enigzins hand in hand. Benevens allerlei kwalen en ziekten wordt de heilige biezonder aangeropen tegen gevaarlijke klieren en gezwellen, tegen tand- en hoofdpijn, tegen zenuwziekten allerlei. De oorsprong van deze aanroeping kan licht achterhaald worden in de foltering, toen een gloeiende ijzeren helm op het hoofd en over de schouders van de martelaar werd geduwd.

De bedevaarders begeven zich, de zondag na Pasen naar Raatshoven (Fr. Racour in de provincie Luik) waar de heilige vooral aangeropen wordt tegen hoofdziekten. Op het voetstuk van zijn beeld, dat dateert uit de dertiende eeuw en meer dan drie meter hoog is, merkt men meerdere ijzeren kronen. Vroeger drukten de bedevaarders zich die op het hoofd. Hetzelfde gebruik bestaat thans nog te Grimde, een gemeente tussen Tienen en Hakendover, waar men de hulp van Sint-Maurus inroept. Vroeger kende men deze gewoonte te Kessel (Antwerpen) met de « keyzerscroone die op den Salvatoraeltaer leght ». Ook te Oneux (Verviers) berust een gewijde kroon van Sint-Joris. De bedevaarders droegen ze terwijl ze Sint-Joris aanriepen! (25)

(25) VAN HEURCK Em., *Les drapelets de pèlerinage en Belgique et dans les pays voisins*. Antwerpen, 1922, blz. 40, 169, 229, 468.

TOCK Maur. & SCHROEDER P., *Les Processions et les Pèlerinages*. Arlon, s.d. (1955), blz. 101, 103, 129, 153.

De rol van patroon tegen het overvloedig wenen van de kinderen past aan een reus die zwakke kinderen beschermt en in de nacht meerdere malen een kind hoorde roepen, dat nadien zich als god openbaarde. Sint-Kristoffel werd en wordt er vooral voor aangeroepen te Moorsele (Menen) en te Hanzinelle, waar de beschermer van de kleuters « petit saint Brayar » wordt genoemd.

* * *

Onweders, bliksem, hagel en brand weert hij, vermits hij zijn hulp voor deze aangelegenheden beloofde in zijn gebed vóór zijn dood.

« Heer, wil ... mijn vereerders ... bevrijden van hagel, onweer, storm ... »

Eertijds geloofde men in Vlaanderen dat, bij hevige onweders, de vurige hellewagen, door duivelen getrokken, door de lucht rolde. Tot afwering van ongelukken werden dan de klokken geluid. Een post uit de inventaris der Brugse archieven luidt : « Betaelt de clokluders van dat si luden in een ongheweerte, dat sy heeten dievels jaerghetijde ».

Zo leest men de tekst bij Alfons De Cock.(26)

In Scheldewindeke, een gemeente tussen Gent en Geraardsbergen, staat op een plaat bij het beeld van de heilige : « Patroon tegen het onweder » ... bid voor ons. Daar wordt bij dag en bij nacht, wanneer de storm raast, de Kristoffelklok geluid.

In aansluiting daarmee bevrijdt hij zijn vereerders van aardbeving, van de sterfte onder de beesten, van serpente en dies meer, ingevolge een mirakel dat in 1300 plaats greep te Lodi (stad in de Italiaanse provincie Milaan); het betreft een wonderbaar verdelgen van een zeeslang, een serpent dat de pest veroorzaakte.(27)

Sint-Kristoffel, de beschermer van de reizigers tegen de onvoorziene dood, moest vanzelfsprekend de personen bijstaan die blootgesteld staan aan de gevaren van de weg ...

In alle landen aanroepen de auto-, motorrijders en fietsers hem. Nooit is het gevaar zo groot geweest voor degenen die zich op weg begeven. Nooit heeft de onvoorziene dood zo hard toegeslagen als thans. Nooit heeft men zulk een nood gekend aan de beschermer tegen de plotse dood ...

R. van der Linden.

(26) DE COCK Alfons, Volkssage, Volksgeloof en Volksgebruik. Antwerpen, 1918, blz. 49-50.

(27) ROSENFELD, o.c., blz. 48, 180, 184.
Stan Jena gaf de drukplaten van Londerzeel, Leuven en Herzele in bruikleen.

Farmaceutische Publiciteit in de vorige Eeuw.

Tijdens het zanten in oude jaargangen van plaatselijke Oudenaardse weekbladen vindt men geregeld publiciteit, niet alleen voor geneesmiddelen maar nog meer voor Oudenaardse apoteken. Dat hoeft niemand te verwonderen. Immers het voeren van publiciteit voor apoteken is nog maar sedert enkele jaren verboden, terwijl de reklame voor geneesmiddelen nog steeds omzeggens op geen enkele manier gereguleerd is. Ondertussen vormen dergelijke reklameteksten een omvangrijke bron van inlichtingen voor wie belang stelt in de plaatselijke geschiedenis van de farmacie. Zo vindt men aankondigingen van de opening of overname van de officinae, terwijl men uit talrijke biezonderheden iets kan leren over de farmaceutische geplengheden van vroeger.

Wanneer men sommige reklameteksten van een honderdtal jaren geleden nu onder de ogen krijgt, kan men een zekere tegenzin voor het « kwakzalverachtige » van de toenmalige manier van voorstellen, niet onderdrukken. Maar allicht zal men over honderd jaar niet milder oordelen over onze handelwijzen? Onlangs verscheen in Amerika een boek over kwakzalversmethoden van vroeger met als titel « Eén voor een mens, twee voor een paard ». De auteur gebruikt hier als titel de gebruiksaanwijzing van een bepaald soort poeders die zowel voor mens als voor dier bruikbaar moesten zijn. Onnodig te zeggen dat de dagbladreklame voor deze poeders verlucht was met een tekening die een lachend paard en een fris en gezond uitziende grijsaard in hetzelfde bed voorstelt. Zo een doodoener van een uitdrukking lazen we ook in « De Scheldegalm » van 1869 : Geene medicijn meer! », er wel om de smakelijke Revalenta Arabica van dokter Barry van Londen aan te wijzen. Men kon zelfs op het kantoor van het blad een uittreksel krijgen van een lijst van 70.000 genezingen, met o.a. de naam van Z. H. de Paus! Een voetangeltje ontdekten we in de laatste regel van de tekst : « Te koop bij Bevernaege, boekdrukker, en bij J. B. Tyman, apotheker ». We troffen trouwens nog ettelijke malen de vermelding aan, dat een of ander medikament bij drukker Bevernaege, uitgever van « De Scheldegalm » te verkrijgen was. Wellicht had de drukker zich door een welbespraakte vertegenwoordiger van de firma laten overhalen om zaken in zijn winkel te verkopen die met het drukkersberoep hoegenaamd geen verband houden.

We vonden ook de namen van vele « spécialité's », die nu natuurlijk allemaal verdwenen zijn, niettegenstaande hun wondere geneeskraft. Wij noemen o.a. :

Pilules Holloway, Onguent Holloway, Pilules Dehaut, Véritable elixir tonique et antiglaireux du docteur Guillié, Elixir rhumatis-mal de Charles Petot, Ouate rhumatismalle du docteur Patterson, Eau dentrifice de Mr Désirabode, Odontalgique Blitz, Farines de santé du docteur Franck, le créosote Billard, Véritable Opo-deldoc Anglais, Elixir antiapopleptique dit Eau des Jacobins, enz.

Dit huis in de Broodstraat stemt overeen met het vroegere « Gulden Ram ».

Van al deze geneesmiddelen werd dan gezegd dat ze te krijgen zijn bij een bepaalde apoteker van Oudenaarde, ofwel men volstond met de vermelding « in alle goede artsenywinkels van Belgenland ».

Belangrijker, vooral voor de lokaal-historicus, zijn de vermeldingen van de opening of overname van een bepaalde apoteek.

Zo vinden we in de « Feuille d'annonces » van 3 januari 1819 het bericht dat huis en apoteek van J. B. Cans in de Broodstraat nr 660 over te laten zijn.

In 1849 laat de weduwe van apoteker Modest Cavenaille in de krant een bericht verschijnen dat de apoteek in de Broodstraat zal worden voortgezet

onder het toezicht van een gediplomeerd apoteker, waaraan toegevoegd wordt:
« Aen haeren handel van Kruideniers en Vettewacren zal zy eene meerdere uitbreiding geven, en door de gematigheid harer pryzen en de goede hoedanigheid harer koopwaren, zal zy het vertrouwen trachten te vermeerderen, die zy tot heden by het geeerd publiek heeft verworven, in welker gunst zy de eer heeft zich opnieuw aan te bieden ».

Uit die mooi gebouwde volzin kunnen we opmaken dat apoteker Cavenaille ook in kruidenierswaren en vettewaren handelde. Men heeft, althans in onze streken, steeds weer een verband kunnen vaststellen tussen apotekers en kruideniers en vettewarriers. In vele steden behoorden ze tot dezelfde neringen of gilden.

In Oudenaarde evenwel maakten de apotekers samen met de chirurgijns deel uit van de Nering van de HH. Cosmas en Damianus. Men heeft daarvoor bewijzen die opklimmen tot 1652. Omdat er in een rekening van

Zegel van de nering van de HH. Cosmas en Damianus.
Museum van het Stadhuis.

1474 sprake is zowel van een chirurgijn als van een altaar van de HH. Cosmas en Damianus meende men totnogtoe de ouderdom van een zulk een gilde tot die datum te mogen opschuiven. Zopas vonden we nochtans in: een archiefstuk, waarvan de tekst in Audenaerdsche Mengelingen deel 1 pp. 217-219 verscheen, een bewijs van het tegenovergestelde. In 1540 immers werden de schepenen, de dekens en de officieren der neringen gedagvaard om voor de Geheime Raad van de Keizer te verschijnen. In de lijst van de aanwezigen en afwezigen (en bij die lijst wordt uitdrukkelijk vermeld dat ze volledig is) staan geen afgevaardigden van een gilde van chirurgijns en/of apotekers. Maar wel staat er als « dekin van der neeringhe van den vettewaerien » een Raes Van der Brugghe. Als we aannemen dat deze Raes Van der Brugghe dezelfde is als de oudste ons bekende apoteker van Oudenaarde (volgens een archiefstuk van 1546) is hiermede bewezen niet alieen dat in 1540 in Oudenaarde geen Cosmas en Damianusnering van

De patroonheiligen van de apotekers : de HH. Cosmas en Damianus,
naar een schilderij van Rogier van der Weyden.

apotekers en chirurgijns bestond maar ook dat de apotekers bij de nering der vettewariers aangesloten waren.

Volgens sommigen zijn de apoteken uit de kruideniershandel voortgekomen. Deze uitdrukking moet ons echter niet onze tegenwoordige kruidenierswinkels voor ogen brengen; in werkelijkheid gaat het hier om de Middeleeuwse handelaars in kruiden en specerijen, met name om de importeurs van uitheemse waar.

Voor Brugge heeft apoteker Van de Vyvere aangetoond dat in de 13e eeuw sommige kruideniers zich stilaan gingen specialiseren in de verkoop van geneeskrachtige kruiden. Naargelang er dan stadsordonnantien uitgevaardigd werden in verband met dit voor de volksgezondheid zo belangrijke beroep zcuden de cruydeniers geëvolueerd zijn tot apotekers.

Wat waar is voor Brugge hoeft daarom nog niet voor al onze steden te gelden en is zeker niet toe te passen voor andere gewesten. Zo heeft men kunnen nagaan dat op vele plaatsen de farmacie ontstaan is door een afsplitsen van een deel van de beroepsbezigheden van de geneesheer.

In het algemeen mag men aannemen dat in onze streken de « cruydeniers » naast hun importzaak van vreemde specerijen ook een groothandel hadden van produkten die ze leverden aan apotekers. Hoeft het ons dan te verwonderen dat de beroepen van apoeeker en kruidenier soms door dezelfde persoon en in hetzelfde huis uitgeoefend werden? In dezelfde richting wijst eveneens het voorkomen van uithangborden met « moriaanshoofden » en « gapers » zowel bij apoteken als aan de huizen waar specerijen verhandeld werden.

Nu komen we terug tot onze annonces.

De weduwe Cavenaille laat in 1846 weten dat ze « inlandse boonen, erwten, rysten en gorten » verkoopt en in 1856 zien we haar als verkoopster van " half café-suikerij ", alle soorten van blomme, oliën en zeepen, verfwaren, siccatif, terpentynolie, kouleuren, enz. enz... »

A. Tubicx « apotheker-droguist » in de Kasteelstraat laat in 1820 weten dat bij hem « d'olie die zonder perssen uyt de olyven loopt aen vier franken 50 centiemen de potflessche » te krijgen is.

Voor het opmaken van de geschiedenis van de Oudenaardse apoteken zijn volgende berichtjes van meer belang :

« Aimé Nolf, apotheker, Hoogstraat, 18, te Audenaerde, heeft de eer het publiek te laten weten dat hy de Apotheek Van Craenenbroeck voortzet en van heden oevergebracht heeft naer de Hoogstraet nr 18 ter stede » (1894).

« Opening der apothekery van Th. De Vacht-Maligo, oud kostganger der burgerlijke en militaire hospitalen van Gent. In tegenwoordigheid der talrijke vervalschingen der kruidmengselen en scheikundige zelfstandigheden in den koophandel zich bevindende; zullen al de voortbrengselen niet komende uit het laboratorium van deze apothekery, nauwkeurig ontleedigd worden » (1873). Een pluim voor de wetenschappelijke standing van apoteker De Vacht! Deze Th. De Vacht zou later samen met Creteur de geschiedenis van de farmacie in Oudenaarde te boek stellen.

Van alle genoemde apoteken zijn er nu slechts twee overgebleven. Apoteker Nolf werd opgevolgd door apoteker O. Tavernier, wiens officina zich nu verder in de Hoogstraat bevindt. Apoteker De Vacht werd opgevolgd door apoteker De Paepe, wiens werk tegenwoordig apotekeres De Paepe-Van Gutte voortzet op de hoek van Nederstraat en Kattestraat in het huis dat tot in de vorige eeuw « 't Hamerken » genoemd werd.

apoteker Marc DE SMET
Bevere-Oudenaarde.

Item noch ghevoert. hooij. Gammellen te
 . m. d. t. s. omc dit jaer verhuurbuert hooij
 byme in buren Saer van noech oet hooij
 . d. m. s. t. t. noch ghevoert in t. r. t. h. o. r. t. g. e.
 v. l. l. e. m. e. b. a. n. d. e. m. e. r. e. n. b. u. d. r. o. s. t. . m. . t. b. e.
 r. o. m. t. b. u. d. d. e. v. o. e. s. t. p. e. r. t. h. y. l. l. e. n. t. e. s. a. m. p. a. n. u. s. . m. . t.

Item ghegheuen meester yprison. v. m. e. o. n. s. e.
 s. u. e. r. v. o. e. n. t. e. r. p. e. r. v. a. t. h. y. l. e. n. v. a. n. s. e. n. t. e. r. o. s. t. m. a.
 k. e. n. S. a. m. p. a. n. u. s. a. n. t. u. e. t. t. e. m. a. r. k. e. n. . . . h. m. y.

S. a. m. p. a. n. u. s. a. n. t. u. e. t. t. e. m. a. r. k. e. n.

Het oudste archiefstuk over de nering van de apothekers te Oudenaarde.

Hospitaalarchief 1474.

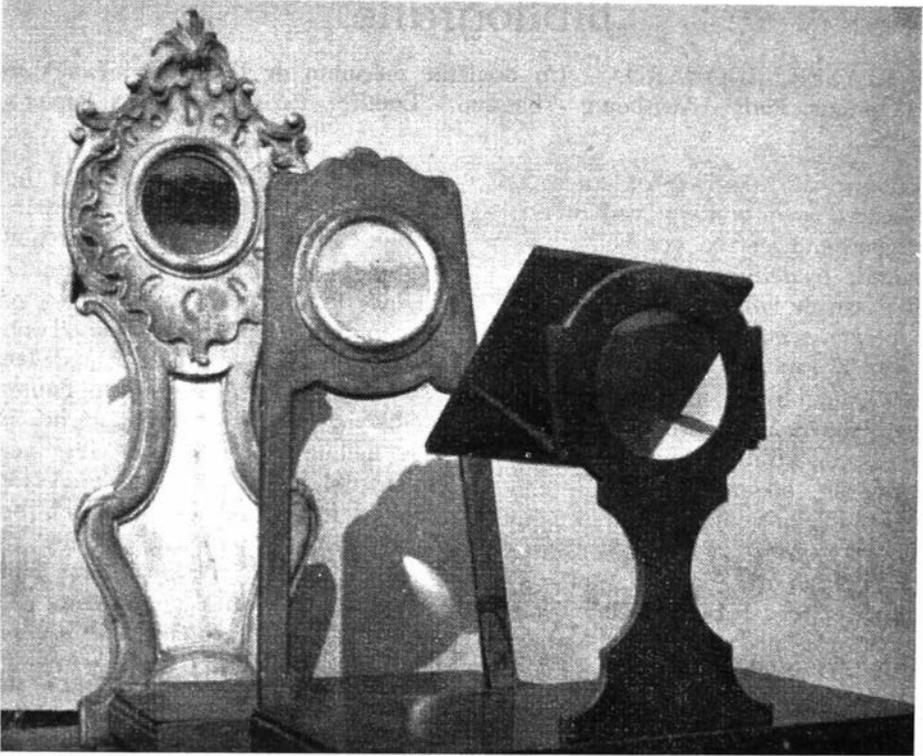
Bibliografie.

DE KEYSER, EDOUARD. — Un domaine méconnu de l'Imagerie: Les Vues d'Optique. Paris - Augsburg - Bassano - Londres, Paris « Le Vieux Papier », 1962.

Edouard de Keyser, een Gentenaar, die sedert jaren te Parijs verblijft als vertegenwoordiger van een belangrijke Belgische textielfirma, is getrouw gebleven aan de hobbies van zijn jeugd: de fotografie en de ikonografie, in 't bijzonder van de volksprenten. Te Gent bezat hij een uitgebreide verzameling van ikonografisch materiaal en een gespecialiseerde bibliotheek, die hij gul ter beschikking stelde van zijn vrienden-folkloristen. Hij heeft ons thans vergast op een zeer lezenswaardige bijdrage over de optica of perspectivistische stadsgezichten (vues perspectives) uit de 18^e en de aanvang van de 19^e eeuw. De bibliografische literatuur over dit eigenaardig onderdeel van de prentkunst is eerder beperkt. Ofschoon de aandacht erop voor het eerst door een zekere J. Pouy in 1883 werd getrokken in zijn « Les vues d'optique », verschenen te Amiens, en verschillende bijdragen in het orgaan van de Franse maatschappij « Le Vieux Papier », van M. Vivarez, Alain Dubois, R. Saulnier en anderen, werden opgenomen, valt er van Vlaamse zijde slechts de bijdrage van L. Schaelkens: De Optica uit de 18^e eeuw en later (De Brabantse folklore, Brussel, sept. 1961) te vermelden. Het werk van E. de Keyser heeft onze kennis omtrent het apparaat, dat voor deze prenten werd gebruikt, en vooral de produktiecentra en de uitgevers van optica zeer verrijkt. De perspectivistische prenten zijn uiteraard verbonden met de apparaten, die in de 18^e en nog in de 19^e eeuw de vorm vertoonden van een kijkkast, voorzien van een spiegel en op een der zijden van een bolvormige lens. De naam van de kijkkast varieert evenals haar vorm. Ze kan open zijn of gesloten

zoals de « camera obscura ». In het Duits is de gebruikelijke naam: « Guckkasten » en « Guckkastenbilder », in het Engels « Zograscope », in het Italiaans « camera ottica » zoals in het Frans « chambre d'optique », alhoewel eenvoudige modellen, waarin een grote lens in een houten omlijsting, waarachter een spiegel in 45° helling was bevestigd, zeer verspreid waren. De auteur geeft daarvan een treffend voorbeeld naar een bekend schilderij van L.L. Boilly, getiteld: L'Optique. De prenten zijn steeds in spiegeldruk gegraveerd, alsook de bovenste opschriften.

Edouard de Keyser maakt het waarschijnlijk dat het drukken van optica eigen is aan de tweede helft van de 18^e eeuw, hoogtepunt van wetenschappelijke toepassing van de optiek, dat nog een eind in de 19^e eeuw voortduurt. Volgens hem werd de kijkkast definitief onttroond door de uitvinding en de verspreiding van de uit onze jeugd bekende stereoscoop. Belangrijk zijn de hoofdstukken gewijd aan de produktiecentra van de prenten: Parijs, Augsburg, Bassano, Londen. Hij toont aan dat de Parijzen prenten wel de oudste zijn. Meestal zijn de prenten niet gedateerd. Bovendien heerst er op het gebied van deze prentkunst een heftige concurrentie en vooral namaak. De uitgever Jos. Carmine, die te Augsburg leefde en tal van optica uitgaf, ook verschillende van Gent (prospect von Gand), kreeg daardoor een zekere beruchtheid. Door zijn Augsburgse vakgenoten werd hij uitgescholden als « misérable charlatan qui travaillait avec des compagnons gâte-métier mal rémunérés, des copistes et des barbouilleurs, et qui espionnait les éditeurs de bonne

Kijkkasten uit het Muscum voor Volkskunde te Gent.

«*merchandise afin de se procurer des articles de bon débit*».

Wat er ook van zij, de auteur geeft over al de uitgevers van optica biografische bijzonderheden, die men elders niet vindt: een alfabetische lijst van Parijzer uitgevers (van Aveline tot Vanheck of Vaneck), van Franse, Duitse en Italiaanse graveurs (van Andonard tot Winckler).

Behalve aan Augsburg, wordt een grondig onderzoek gewijd aan de Londense produktie van John Bowles en de familie Bowles, John Boydell, Robert Sayer, P. Brookes, Henry Overton, Laurie and Whittle, enz.

Ook het beroemde huis van uitgevers te Bassano: de Remondini, gesticht door J.A. Remondini in 1640, krijgt een beurt. Niet het minst boeiend voor folkloristen zijn de

hoofdstukken gewijd aan de thema's van de optica. De catalogi hebben de auteur grote diensten bewezen. Het talrijkst zijn de topografische landschaps- en stadsgezichten, maar ook de historische en anekdotische gebeurtenissen ontbreken niet. Voor de folklorist zijn de moraliserende en godsdienstige onderwerpen een kluijfe naar zijn tand. De voorstellingen zijn niet allemaal gemakkelijk te ontcijferen, bv. de verschillende 18^e-eeuwse episoden uit het avontuurlijk leven van De Verloren Zoon.

De verhandeling van Edouard de Keyser is rijkelijk geïllustreerd, wat de aantrekkelijkheid van de lektuur van het vele wetenswaardige aanzienlijk verhoogt. Wij wensden zijn studie dan ook een welverdiende verspreiding toe.

P. De Keyser.

Oostvlaamse Volkskundige Bibliografie

(25^e Vervolg)(1)

AJUINMARKT. X. — De Nationale Ajuinmarkt te Ledeberg. Legendarische figuren in klank en beeld. — Het Laatste Nieuws, 28/8/1961, 1 ill.

(Handelt uitsluitend over de lichtstoet die uitging op zaterdagavond, 26 augustus 1961, als inzet van de traditionele ajuinmarkt).

St.-AMELBERGA. X. — St.-Amelberga-omweging trok door Mater. Oude gebruiken herleefden. — Het Laatste Nieuws, 12/7/1961, 1 ill.

St.-ANNA. X. — Gaaf gebleven folklore in het Land van Aalst. St.-Annabedevoort te Bambrugge. — Het Laatste Nieuws, 2/8/1961.

BEDEVAARTVAANTJES. Linden (Lic. R. van der). — Bedevaartvaantjes uit Vlaamse Mariaorden. Tentoonstelling ingericht door het Koninklijk Leesgezelschap te Hasselt ter gelegenheid Virga-Jessefeesten 1961. - Hasselt, Provinciaal Begijnhof, 5-20 augustus 1961 — Hasselt, Drukkerij L. en A. Maris, 1961, 47 blz., 32 ill.

(Deze catalogus omvat de beschrijving van 52 bedevaartvaantjes, waaronder 13 Oostvlaamse, en werd samengesteld door Lic. R. van der Linden. Het recentste vaantje, voor de eerste maal verkocht op 2 juli 1961, is dat van Onze-Lieve-Vrouwen ten Beukeboom te Voorde).

BIERFEESTEN. NI. — De Adriaan Brouwerfeesten te Oudenaarde. — Het Laatste Nieuws, 26/6/1961, 1 ill.

(Gevierd op zondag 25 juni 1961. Zie ook : De Gentenaar, 26/6/1961, 1 ill.).

BLOEMENSTOETEN. X. — St.-Niklaas in feestroes voor de Zomerkavalkade en de Bloemenstoet. Grote volkstoeleop voor hoogdag van het Waasse toerisme. — Het Laatste Nieuws, 7/8/1961, 3 ill.

(Ging uit op zondag, 6 augustus 1961).

(1) Zie Oostvl. Zanten, XVI (1941), 119, 16; XVII (1942), 114, 190; XVIII (1943), 91; XIX (1944), 19, 69; XXI (1946), 22; XXII (1947), 21; XXIII (1948), 7, 72; XXIV (1949), 111; XXV (1950), 73; XXVI (1951), 90; XXIII (1952), 19, 123; XXVIII (1953), 105; XXIX (1954), 150; XXX (1955), 47; XXXI (1956), 60; XXXII (1957), 106; XXXIII (1958), 123; XXXIV (1959), 147; XXXV (1960), 115; XXXVI (1961), 82.

- IDEM. X.** — Gentse Bloemenweeldecorso een feeërie zonder weerga. — *Het Laatste Nieuws*, 4/9/1961, 1 ill.
(Ging uit op zondag, 3 sept. 1961).
- IDEM. X.** — Luisterrijke Bloemenstoet te St.-Gillis-Dendermonde. Vlaamse spreuken prachtig uitgebeeld. — *Het Laatste Nieuws*, 4/9/1961.
(Ging uit op zondag, 3 sept. 1961).
- BOMEN. Murez (Jos.).** — De « Dikke Linde » te Bavegem. — *Oost-Vlaanderen*, 10e jg., nr 5 (1961), blz. 120, 1 ill.
- BOOTJESWIJDING. X.** — Bootjeswijding te Afsnee. — *De Gentenaar*, 20/6/1961, 1 ill.
(Had plaats op zondag 18 juni 1961).
- ERANDWEER. X.** — Bij het 100-jarig bestaan van het gemeentelijk brandweerkorps te Sint-Gillis-Waas. Een blik in het verleden. — *Het Laatste Nieuws*, 9/6/1961.
(Dit brandweerkorps werd ingericht bij besluit van de gemeenteraad op 26 mei 1948. Het nieuwe brandweerstation werd officieel ingewijd op 17 juni 1961. Tevens overhandiging van eer nieuw vaandel.)
- BURGERWACHT. Vynck (F. de).** — Burgerwacht ging met scherp oefenen. — *Het Laatste Nieuws*, 30/6/1961.
(Herinneringen aan de Gentse burgerwacht).
- DENDERSTREEK. Linden (R. van der).** — De Dender van Geraardsbergen tot Aalst. — *Oost-Vlaanderen*, 10e jg., nr 2 (1961), blz. 27-29, 3 ill.
- DOODSPRENTJES. Bernaers (Pieter).** — Oude doodsbeeldekens. III. — *Het Land van Beveren*, 4e jg., nr 3 (1961), blz. 88-93; nr 4 (1961), blz. 139-140.
(Lijst van 26 doodsbeeldekens van geestelijken in het Beverse geboren of met een tijdelijke standplaats aldaar).
- DRIEKONINGEN. X.** — Drie-Koninkarnaval te Zottegem op 7 januari 1961. Een gebruik dat stilaan teloorging. — *Het Laatste Nieuws*, 6/1/1961.
- IDEM. X.** — Een vreedzame belegering van een luimige gemeente. Driekoningenviering te Denderhoutem. — *Het Laatste Nieuws*, 7-8/1/1961, 2 ill.
- DUIVENTOREN. Pauwels (Ch.).** — Het duiventorentje aan de Nieuwe Wandeling. — *Het Laatste Nieuws*, 16/6/1961.
(Over de in 1950 herstelde duiventoren aan de Nieuwe Wandeling te Gent).

FIERTEL. Es (J. van). — Berling, Berlang, de Fiertel komt... — Oost-Vlaanderen, 10e jg., nr 2 (1961), 41.

IDEM. X. — De Fiertel ging weer uit te Eine. Feestelijke kermismaandag. — Het Laatste Nieuws, 27/9/1961, 2 ill.

(Ging uit op maandag 25 sept. 1961. Zie ook De Nieuwe Gids, 27/9/1961).

FOLKLORE-MUSEUM. Vynck (F. De). — Herstelde Alijns-hospitaal volgend jaar open. Een schakel tussen heden en verleden. — Het Laatste Nieuws, 2/6/1961.

(Een interview met de konservator J. Boes over de herinrichting van het folkloremuseum in zijn nieuw lokaal).

GENTSE FEESTEN. Veeckman (J.). — Er waren maar... twee plezieren. Een beloftevol begin. — Het Laatste Nieuws, 21/7/1961.

(Over de « Gentse fiesten » vroeger en nu. Voorstel tot verplaatsing van de feesten).

'T GULDEN EI. X. — Op zoek naar 't Gulden ei te Kruishoutem. Grote belangstelling ondanks ongunstig weer. — De Gentenaar, 5/4/1961.

(De 9e uitgave van dit folkloristisch feest greep plaats op Paasmaandag, 4/4/1961).

HERBERGGEBRUIKEN. A. D(e) C(oninck). — Bescheid doen. — Tijdschrift voor Geschiedenis en Heemkunde. Wetteren, 8e jg., nr 3 (1961), blz. 46-47.

(Gebruik bij het drinken van een glas bier in oude herbergen).

HOEVEN. Vandermeulen (Paul). — Het « schaliënhuis » te Melsele. — Oost-Vlaanderen, 10e jg., nr 3 (1961), blz. 62-63, 2 ill.

IDEM. J. v. H. — Het « Groot Goed » te Eeklo. — Oost-Vlaanderen, 10e jg., nr 5 (1961), blz. 109-111, 3 ill.

(Typische Meetjeslandse hoeve, ook « 't Hof van Huysmans's » genaamd).

HONDERDJARIGEN. X. — Eeuweling gevierd te Maarke-Kerkem. Rosalie Verdonckt feestelijk gehuldigd. — Het Laatste Nieuws, 4/4/1961, 2 ill.

(De viering greep plaats op zondag, 2 april 1961. Zie ook : Het Volk, 4/4/1961, 4 ill.; Het Nieuwsblad, 4/4/1961, 2 ill.; De Gentenaar, 4/4/1961, 1 ill.).

IDEM. X. — Heusden op zijn best. Honderdjarige Edward Janssens op onvergetelijke wijze gevierd. — Het Laatste Nieuws, 20/3/1961, 1 ill.

(Werd gevierd op 19 maart 1961, zijn honderdste verjaardag. Zie ook De Gentenaar, 20/3/1961, 1 ill.).

IDEM. X. — De eeuweling Frederik Aelgoet van Bevere-bij-Oudenaarde gehuldigd. — *De Gentenaar*, 20/3/1961, 1 ill.

JACHTVERENIGING. X. — Jachtvereniging te Nokere bewaart jagersromantiek. — *Het Laatste Nieuws*, 1/11/1961.

(Op zondag, 29 oktober 1961, vierde de veertigjarige paardenjachtvereniging, een der zeldzame in ons land, haar St.-Hubertusfeest. Zie ook *Het Nieuwsblad*, 25/10/1961).

KARNAVAL. X. — Knesselare viert ... Prins Wilfried I komt aan de macht. Uitbundig Halfvastenkarnaval te Knesselare. — *Het Laatste Nieuws*, 8/3/1961 en 14/3/1961, 1 portret.

(De optocht ging uit op zondag, 12 maart 1961).

IDEM. X. — De inzet van de Aalsterse Karnavalfeesten. Textielprinses en Prins Karnaval verkozen. — Prins Karnaval verkozen te Dendermonde. — *Het Laatste Nieuws*, 6/2/1961.

(Beide verkiezingen gebeurden met veel luister op zaterdagavond, 4 februari 1961. Te Aalst werd Prins Karel I (Karel De Nayer) en te Dendermonde Adolf I (Adolf Baetens) verkozen).

IDEM. Demey (A.) — Aalst, Lof van de Zotheid. Textielprinses bracht frisse en bevallige noot in Karnavalstoet te Aalst. — *Het Laatste Nieuws*, 13/2/1961, 12 ill.

(Onder de illustraties : Osgaert, de waterduivel, van het «Winterkomitee» uit Hamme).

KAVALKADEN. X. — Lenteweer zette Zelzate kavalkade in volle luister. — *De Gentenaar*, 10/4/1961, 1 ill.

(De 23e lentekavalkade ging uit op zondag, 9 april 1961).

KRAKELINGENWORP. X. — Folklore springlevend. Massaopkomst voor krakelingenworp en tonnekensbrand te Geraardsbergen. — *Het Laatste Nieuws*, 27/2/1961 en 28/2/1961, 2 ill.

(Had plaats op zondag, 26 februari 1961).

LAND VAN SAEFTINGE. Demey (A.) — Verdronken Land van Saeftinge binnenkort opnieuw in de belangstelling? Waar vijf herders, twee duizend schapen en zestien duizend meeuwen leven. — *Het Laatste Nieuws*, 18/7/1961, 3 ill.

IDEM. Demey (A.) — In het dode Land van Saeftinge. Wanneer wordt het slib weer tot leven gebracht? Het gedroomde vogelrijk. — *Het Laatste Nieuws*, 19/7/1961, 3 ill.

LANDBOUWFEESTEN. X. — Oogstfeest te Massemen. — *Het Laatste Nieuws*, 8/8/1961, 2 ill.

(Greep plaats op zondag 6/8/1961).

LANDBOUWWERKING. G. P. Baert. — De pik van Djooske Dekkers — Bijdragen tot de Geschiedenis der stad Deinze en van het Land van Leie en Schelde, 38e jg., 1961, blz. 188-190, 1 ill.

(Stijn Streuvels schonk de pik van Djooske Dekkers, de « Fransman », die hij beschreef in « Ingooigem II », blz. 201, aan het Museum te Deinze).

JAN DE LICHTEN. Courteaux (Fr.) — De Bende van Jan de Lichte — Jan de Lichte. — Het Land van Aalst, 37e jg., nr 6 (1961), blz. 290-293.

MACHELEN-GULDE. G. P. B(aert). — De « Gilde zitten » te Machelen. — Biekorf, 62e jg., nr 7 (1961), blz. 209.

(« Gilde zitten » betekent op « Machelen gulde » de bedevaartgangers naar St.-Kornelius ontvangen om ze in te schrijven in de konfrerie of hun bijdrage te ontvangen).

MARKTEN. X. — De « advokaten van de straat » op hun best. Gentse feesten geopend met een verkoopdag. — Het Laatste Nieuws, 17/7/1961.

(Over het 8e nationaal kampioenschap voor demonstreerders op de Vrijdagmarkt te Gent, bij de opening der Gentse feesten. Zie ook De Gentenaar, 17/7/1961, 1 ill.).

MOLENS. X. — Oude molen gesloopt te St.-Antelinks. — Het Laatste Nieuws, 13-14/5/1961, 2 ill.

(Deze houten molen uit de 16e eeuw, die in de C. Prieëlstraat stond, werd omvergetrokken met een traktor).

IDEM. X. — De houten windmolen « Ter Eyckelenbosch » te Mere. Merkwaardig gebouw uit de zeventiende eeuw. — Het Laatste Nieuws, 6/11/1961.

MUSEUM. Penne (E.H. Frans) — Een nieuw museum in het gemeentehuis te Overmere. — Oost-Vlaanderen, 10e jg., nr 4 (1961), blz. 80-81, 2 ill.

(Alhoewel hoofdzakelijk gewijd aan de Boerenkrijg bevat het Museum van Overmere ook heemkundige en folkloristische voorwerpen).

MUZIEKINSTRUMENTEN. Buvé (Albert). — Draaiorgelbouwers te St.-Niklaas. — Annalen van de Oudh. Kring van het Land van Waas, Dl. 65, 1e afl. (1961), blz. 155-157, 1 ill.

(Betreft 3 exemplaren van draaiorgeltjes (tafelorgeltjes, waaronder één met een tafelmuitje), ook « serinettes » genaamd, bewaard in het Oudh. Museum te St.-Niklaas).

MUZIEKVERENIGINGEN. X. — Een halve eeuw muziekleven te Erpe. Bij het 50-jarig bestaan van St.-Cecilia. — Het Laatste Nieuws, 3/8/1961.

(Over de rol gespeeld door deze bloeiende muziekvereniging gedurende de laatste vijftig jaren in het bestaan van Erpe en over de vieringsfeesten).

IDEM. Posman (Val.). — De Fanfare St.-Cecilia, Maldegems oudste maatschappij. — De Toerist, 40e jg., nr 16 (1961), blz. 743-744.

(Ontstaan in 1823, bij de reorganisatie van een reeds bestaande muziekmaatschappij).

DE NEDERZETTING. Albrecht (Lic. C.). — Maldegem, vroeger en nu. — De Toerist, 40 jg., nr 16 (1961), blz. 739-743, 7 ill.

(Ontstaan en ontwikkeling van Maldegem).

NEGENMEIMARKT. Spits. — De Negenmeimarkt te St.-Amandsberg. — Het Laatste Nieuws, 12/5/1961.

NIEUWJAAR. Pauwels (Ch.). — Nieuwjaar, nieuwjaarswensen en nieuwjaarsbrieven, vroeger en nu (te Gent). — Het Laatste Nieuws, 15/12/1961.

O.-L.-VROUW. Smet (Gaston de). — Een derde eeuwfeest der kapel van O.L. Vrouw-ten-Beukeboom te Voorde. — De Toerist, 40e jg., nr 12 (1961), blz. 563-564, 3 ill.

(Gebouwd in 1661. Gerestaureerd in 1958. Zie ook De Gentenaar, 30/6/1961, 1 ill.).

IDEM. G. S. — Sint-Maria-Latem. Juweeltje aan de Zwalm. — Het Laatste Nieuws, 4/7/1961, 2 ill.

(Hoofdzakelijk over de eeuwenoude jaarlijkse St.-Mariaomwegang op zondag na 19 juni).

PERSOONSNAMEN, zie Plaatsnamen.

St.-PIETERSFEESTEN. X. — Eines's St.-Pietersfeest en Ruitersomwegang kende bijval. — De Gentenaar, 1-2/7/1961.

(De omwegang ging uit op donderdag 29 juni 1961).

IDEM. Wouters (Dr J.). — De Rozenhoedviering (St.-Pietersviering) te Wetteren. — Tijdschrift voor Heemkunde en Geschiedenis, Wetteren, 8e jg., nr 2 (1961), blz. 18-31.

(Sint-Pietersviering te Wetteren, Kalken, Laarne, Schellebelle. Licht gewijzigde herdruk van het artikel verschenen in Volkskunde, 51e jg. (1950), blz. 175-185).

PLAATSNAMEN. Verstegen (V.). — Plaats- en persoonsnamen uit een pachtboek van Nieuwenbos uit de 14e eeuw. — Mededelingen van de Ver. voor Naamkunde te Leuven en de Commissie voor Naamkunde te Amsterdam, 37e jg., nr 1-2 (1961), blz. 31-44.

REDERIJKERSKAMER. X. — Plechtigheid op stadhuis te Oude-naarde. «Leren vereert» tot rederijkerskamer «Het Kersouwken» erkend. — Het Laatste Nieuws, 19/9/1961, 2 ill.

(Die plechtige erkenning greep plaats op zondag 17 sept. 1961).

REUZEN. X. — Eerste Reuzen- en Folklorestoet te Drongen een sukses. — Het Nieuwsblad, 8/8/1961, 1 ill.

(In de wijk «Goedleven» werd de nieuwe reus Bruno van de Rosse officieel ingehuldigd op zondag 6 augustus 1961).

IDEM. X. — Leuegem. Reuzenhuwelijk van Nonkel Miele en Tante Nette. — Het Laatste Nieuws, 22/8/1961, 1 ill.

(Het huwelijk had plaats op zondag 20 augustus 1961).

IDEM. X. — Folkloristische kermis te Maldegem. «Meneerke van Maldeghem» op het oorlogspad. — Het Laatste Nieuws, 6/9/1961, 1 ill.

(Over de 2e reuzenstoet ingericht door de wijk «Den Akker» te Maldegem, op zondag 3 sept. 1961).

SINT-ROCHUS. Smet (G. de). — Sint-Rochus te Herzele. — Het Land van Aalst, 13e jg., nr 2 (1961), blz. 97-99.

(Bedevaart op 1 augustus of één der volgende dagen naar de kapel van St.-Rochus te Herzele, tegen pest, cholera en andere besmettelijke ziekten).

ROZENVELDEN. Horebeke (Jacques van). — De Rozenvelden en Boomkwekerijen van het Wetterse. — Oost-Vlaanderen, 10e jg., nr 4 (1961), blz. 94-96, 3 ill.

SAGE. Pauwels (Ch.). — «Het Brughuizeken» en een legende (lees : sage) over Keizer Karel V. — Het Laatste Nieuws, 8/9/1961.

(Zie ook Oostvl. Zanten, 10e jg. (1935), blz. 52-54 : «Een onbekende Keizer Karellegende (lees : sage)», door Em. Anclenhof).

SCHANDPALEN. XX. — De schandpaal van Steenhuize-Wijnhuize. — Jaarb. van de Zottegemse Culturele Kring, 1959-1960, blz. 94-103, 5 ill.

IDEM. X. — De schandpaal van Mespelare hersteld. — Het Nieuwsblad, 2/6/1961.

SCHOENMAKERSGILDE. Coessens (Omer). — De schoenmakersgilde van Zottegem of het Broederschap van de H.H. Crispinus en Crispianus. — Jaarb. van de Zottegemse Culturele Kring, 1959-1960, blz. 78-93.

(Spotnamen, spreuken, gildelied, reglementen, enkele wetenswaardigheden).

SCHUTTERS-GILDEN. X. — «St.-Sebastiaan» jubileert te Zele. — Het Laatste Nieuws, 19/6/1961, 1 ill.

(De Koninklijke Handboogvereniging St.-Sebastiaan vierde haar 450-jarig bestaan op zondag 18 juni 1961. Zie ook : De Gentenaar, 20/6/1961, 1 ill.).

IDEM. X. — Koninklijke Schuttersgilde « St.-Sebastiaan » te Nevele. Inhuldiging van nieuw vaandel. — Het Laatste Nieuws, 19/6/1961, 1 ill.

(Dit schuttersgilde bestaat sedert 1756. Het nieuwe vaandel werd ingehuldigd op zondag 18 juni 1961).

IDEM. X. — Viering 300-jarig bestaan der St.-Sebastiaangilde te Belsele-Waas. — De Gentenaar, 4/7/1961, 1 ill.

(De viering greep plaats op zondag 2 juli 1961).

IDEM. Herpelinck (P.). — De Handbooggilde St.-Sebastiaan te Maldegem. — De Toerist, 40 jg., nr 16 (1961), blz. 750, 1 ill.

(Als illustratie de halsketting met zilveren gaai, gedragen door de « sier » bij de Koningsschieting).

SIGARENMAKERIJ. Demey (A.). — De sigarenmakerij behoort weldra tot de herinnering van de Geraardsbergenaar. Gevecht tegen windmolens van een handvol moedigen. — Het Laatste Nieuws, 4/7/1961, 4 ill.

(Over het verdwijnen van deze eens bloeiende huisnijverheid te Geraardsbergen).

SPOTNAMEN. Vh. — Waarom noemt men een Hammenaar « ne Wuiten »? — Het Nieuwsblad, 10/2/1961, 2 ill.

(Met de volksvertelling over de oorsprong van de spotnaam).

STRODEKKERSBEDRIJF. X. — In de streek van Nevele. Bij strodekker Gustaaf Van de Putte. — Het Laatste Nieuws, 1/3/1961, portret.

(De laatste strodekker te Merendree).

TEGELBAKKERIJ. Verscheidene. — Tegels in Vlaams Aardewerk, Oost-Vlaanderen. — Ons Heem, 15e jg., nr 5-6, blz. 157-160, geïllustreerd.

(In dit zeer interessant en rijk geïllustreerd nr van « Ons Heem », gewijd aan de Vlaamse tegelbakkerij, ook allerhande gegevens over de potten- en tegelbakkerij in Oost-Vlaanderen, nl. uit Adegem, Dendermonde, Gent, Heusden, Melle, Wetteren, Maldegem, Oordegem, Oudenaarde, Ursel, Ronse en het Waasland).

TOVERIJ. G.P. B(aert). — Van de zweetziekte betoverd en onttoverd. — Biekorf, 62e jg., nr 2 (1961), blz. 60-61.

(Te Deinze, in de tweede helft der XIXe eeuw).

VERVOER. Janssens (A.). — Het Reizigers-, Vracht- en Postverkeer te Nevele. — Bijdragen tot de Geschiedenis der stad Deinze en van het Land van Leie en Schelde, 38e jg., 1961, blz. 99-121, 6 ill.

VLIEGSPORT. G. P. B(aert). — Eerste vliegsport in de Leiestreek.
— Biekorf, 62e jg., nr 7 (1961), blz. 217-218.

(In 1909 en 1913).

VOLKSFEESTEN. Ingellaere (H.). — In het Land van Dendermonde. — Oost-Vlaanderen, X, nr 4 (1961), blz. 90-91, 2 ill.

(Vluchtig overzicht van de talrijke kermissen, bedevaarten, ommegangen, jaarmarkten, optochten en festivals in het Land van Dendermonde).

VOLKSGELOOF. Brouwer (J. de). — Bijdrage tot de Geschiedenis van het Godsdienstig Leven en de Kerkelijke Instellingen in het Land van Aalst tussen 1550 en 1621. Vijfde hoofdstuk. Het Geloofsleven bij het Volk. — Het Land van Aalst, 13e jg., nr 2 (1961), blz. 81-97.

Idem. — Het Land van Aalst, 13e jg., nr 4 (1961), blz. 201-213.

(De geloofsbeleving. Het beschavingspeil en de sociale toestand van de bevolking. Bijgeloof en toverij).

VOLKSLIED. Stalpaert (Hervé). — De speelman van Aardenburg. Een onbekende middeleeuwse ballade. — Biekorf, 62 jg., nr 10B (1961), blz. 321-335.

(Dit « Liedeken van den speelman van Aardenburg » is overgenomen uit Hs. 1295 van de Rijksuniversiteitsbibliotheek te Gent, een verzameling volksliederen opgetekend door Caerel Rogiers uit Zeveneken rond 1740. Tekst, ontleding en commentaar van dit propagandalied ten bate van de bedevaart naar O.-L.-Vrouw van Aardenburg).

VOLKSRECHT. Courteaux (Fr.). — Galg en Galgenaas ... te Aalst. — Het Land van Aalst. — Het Land van Aalst, 13e jg., nr 6 (1961), blz. 289-290.

VOLKSTYPEN. X. — Hij scheert de hoogste toppen. Tachtigjarig « Klepperken » uit Hamme legt het snoeimes neer. — Het Laatste Nieuws, 29-30/4/1961, 2 ill.

(Die bejaarde Hamse boomsnoeier, een bekende volkstype, heet eigenlijk Frans Blommaert).

IDEM. Vynck (F. De). — Onbegrepen voorloper of zachtaardige fantast? — Het Laatste Nieuws, 22/12/1961.

(Over de Gentse plannenmaker Jozef Kiekenpoot, 1773-1837).

VOLKSVERENIGING. X. — « De Bolhoeden » uit Ename kregen een reus — Het Laatste Nieuws, 11/10/1961, 1 ill.

(Deze folkloristische vereniging kreeg op 8 oktober 1961 een nieuwe reus, genaamd Torro. Zie ook Het Nieuwsblad, 11/10/1961, 1 ill.).

WANTENMAKERS. A. D(e) C(oninck). — 'n Verdwenen eigenaardige stiel. — Tijdschrift van Geschiedenis en Heemkunde, Wetteren, 8e jg., nr 3 (1961), blz. 43.

(Over wantenmakers te Wetteren).

WIEZE. Haver (J. van). — Volksleven te Wieze, 1900-1950. — Uitg. van de Bond der Oostvl. Folkloristen, Gent, 1961, 103 blz., 7 ill.

(I. Wieze en omgeving. II. Het Volksleven : A. Het stoffelijke in het volksleven, B. Volksgebruiken levensloop, C. Volksgebruiken jaarkrans. III. Het Volksgeloof : A. De tover- en geestenwereld, B. Godsdienstig leven. IV. De Volksletterkunde : A. De volkstaal, B. De vertelschat, C. Het volkslied. V. De volkskunst en volkswetenschap : A. Volkskunst, B. Volksgeneeskunde, C. Volkswaerkunde).

ZOTTE MAANDAG. X. — « Zotte Maandag » te Etikhove. — Het Laatste Nieuws, 11/1/1961, 2 ill.

(Greep plaats op maandag 9 januari 1961. Niet minder dan 93 groepen namen er aan deel).

F. v. ES

STOETEN — WETTEREN — Vuurgoden en de Brandweer.

Op zondag 16 september viert de brandweer van Wetteren, de gemeente met de boom- en rozenkwekerijen, met de koninklijke buskruitfabriek, met olympisch zwembad, met zijn geschied- en oudheidkundige kring, zijn honderdvijftigjarig bestaan met een Vuurstoet die ons doorheen de geschiedenis en over de ganse wereld leidt. Volkskunde, godsdienstige motieven, legenden weven er een gouden draad doorheen.

Japan zendt speciale kledij om een Japans vuurwerk in houwe trouwe tot zijn recht te laten komen. Praalwagens beelden het ontstaan van en de verering voor het vuur uit : Ra, de Egyptische zonnegod in valkengedaante, treedt te voorschijn met zijn hogepriesters; Romeinse soldaten ontdekken de Perzische lichtgod; de Vestaalse maagden van Rome eren Vesta, de godin van het haardvuur; Indische vuuraanbidders zinken in vervoering neer; de Griek Prometheus die in een rietstengel het vuur stal, om de oppergod Zeus te trotseren, hangt aan een rots gekluisterd; noodvuur en vuuroffers, alles hetgeen verband houdt met vuur en brand, wil de stoet luister bijzetten.

Meerdere beroepen, betrokken bij het vuur, b.v. glasblazen en kunstsmeden, draaien op volle toeren in de stoet. Frans van Immerseel, de stoetenbouwer, gekend o.a. door zijn Katte- en Berestoeten, sjouwt en bouwt aan dit geheel; de letterkundige Gaston Durnez leverde een Vuurlied en Jef Vanden Berg schreef de muziek. Een « winterverbranden » besluit het geheel van de feestelijkheden.

R. I.

Zoeken en Zanten

in vele boeken, langs alle kanten

MUSEA, STOETEN.

NEVELE.

In de gemeente is men druk aan het werk voor het inrichten van een heemkundig museum welke de naam « Rietgaver-stede » zal dragen. Het nieuw museum heeft een afdeling plaatselijke geschiedenis, een afdeling volkskunde en een afdeling oude ambachten.

RONSE — Vijftwintigjarig bestaan van het museum voor volkskunde.

Het bestuur van het museum richtte van zestien tot dricëntwintig juni een « museumweek » in, ter gelegenheid van een heuglijk jubileum : vijftwintig jaar geleden immers, eveneens op een kermiszaterdag, opende het stedelijk museum zijn poorten !

Bij deze gelegenheid greep de inhuldiging van twee gedenkstenen plaats, nl. van twee vooraanstaande pioniers, de heren Eug. Soudan en O. Delghust.

De heer Roekeloos, voorzitter van de kommissie, schetste het baanbrekend werk van de stichters van het museum en bracht hulde aan de beide burgervaders : Eug. Soudan en O. Delghust. De burgemeester, dhr. Piessevaux, onthulde het gedenkteken, aangebracht aan de gevel van de binnenkoer.

De werken aan het kwartier rond de Bruul en de Sint-Herneskerk hebben er kansrijk toe bijgedragen, dat de stad een nieuwe vleugel voor het museum kon aankopen; bij de opening van de nieuwe zaal greep een tentoonstelling plaats van werken van de Ronsese kunstschilder August Delfosse; de heer Roekeloos belichtte het leven en het werk van deze verdienstelijke artiest.

Bij de openstelling van de nieuwe vleugel uitte de heer burgemeester zijn fierheid en zijn vreugde, dat het museum voortdurend uitbreiding neemt en sterk bijdraagt tot de verdere expansie van het kultureel leven in de stad.

Onder leiding van E.H. R. Cambier, konservator, brachten de vooraanstaanden en de genodigden een bezoek aan het nieuw gebouw en de aanpalende Krocht. De heer Brouwers, archivaris, en de heer dr. Van den Hende, spraken het dankwoord uit.

In de loop van de week stond elke avond een specifiek punt op het programma, in aansluiting met het museum en het Ronsese leven.

Dit jubileum zal er ruimschoots toe bijdragen om de aandacht te trekken op dit uiterst waardevolle museum in het hart van de Vlaamse Ardennen.

P. Roman.

SINT-MARIA-LATEM — « De vrienden van de Zwalm ».

De vereniging « De Vrienden van de Zwalm » besluit een museum aan te leggen, met bezienswaardigheden van de Zwalm en van de gemeenten dewelke deze rivier besproeit.

Volgende gemeenten komen vooreerst in aanmerking : Schorisse, Opbrakel, Nederbrakel, Sint-Maria-Oudenhove, Roborst, Munkzwalm, Sint-Maria-Latem, Nederzwalm, Welden.

De vereniging is zinnens het museum onder te brengen in de ruime zaal en aanhorigheden van de vroegere brouwerij De Clercq te Sint-Maria-Latem.

R. L.

MECHELEN — Opening van een nieuw Museum voor Volkskunde.

Op 5 mei greep de opening plaats van het stedelijk museum voor Volkskunde, gevestigd binnen het aloude Groot-Begijnhof dat, ofschoon ook in de Dijlested de gemeenschap van de begijntjes ten onder ging en de verburgerlijking er sinds lang overheerst, toch nog aandoet als een eigenaardig stadje in de stad. Het werd ondergebracht in het voormalige « Convent van Coeckelberghe », aan de XII Apostelenstraat, nr. 17; vóór en na 1900 deed het dienst als noviciaat voor aankomende begijntjes.

Sedert decennien beseftte men hier de nood aan een folkloremuseum. Jaren her werd van wal gestoken met een bescheiden verzameling van voorwerpen, ondergebracht in het « Hof van Busleyden », in drie enge kamertjes. Wijlen de gemeentelijke hoofdonderwijzer A. De Rees deed er als konservator dienst. Op 30 april 1944 opende men een museum voor Volkskunde in de Velckergemeenteschool, waarbij de heer Jozef Van Balberghe als konservator fungeerde. De afgestane gebouwen bleken vereist voor een sekte van de openbare bibliotheek en voor klaslokalen. De verzameling voorwerpen verhuisde andermaal naar het « Hof van Busleyden », en bleef, spijtig genoeg, verpakt en opgestapeld op de zolders liggen. Gunstiger omstandigheden hebben zich blijkbaar aangekondigd, zodat het stadsbestuur het bovengenoemde « Covent van Coeckelberghe » kon huren. De volksvertegenwoordiger-burgemeester de Saeger opende het museum en Prof. em. Dr. Robert Foncke, voorzitter van de Vlaamse afdeling van de Koninklijke Belgische Commissie voor Volkskunde, van wie de meesten weten dat hij een geboren Mechelaar is, en vol aandacht bleef voor de folklore in de Dijlestad, hield de gelegenheidsrede.

Hij herinnerde aan de boven aangevoerde tribulatiën van het museum in vroegere jaren. Hij drukte verder op het wezen, de doeleinden en de draagwijdte van de volkskunde. Hij handelde over de beoefening van deze wetenschap te Mechelen driekwart eeuw geleden, wat toeliet de verdiensten te herdenken van iemand als Fr. E. Delafaille, kanunnik van Caster, Hyac. Coninckx — tot heden toe — waarbij hij niet verzuimde hulde te brengen aan jongeren als Jozef Van Balberghe, Frans Perckmans, Dr. E. van Autenboer, André Ver Elst, e.a.; ook aan de folkloristische belangstelling binnen de Kon. Kring voor oudheidkunde, geschiedenis en folklore, die spijtig genoeg na 1944 ontbonden raakte.

Prof. Foncke vertolkte de zekerheid, dat het totstandbrengen van het museum tastbaar een opleving zal bewerken van de volkskunde te Mechelen, met haar talrijke en uiterst eigenaardige verschijnselen, te wijten aan het feit, dat gedurende eeuwen en eeuwen de stad met haar belerende omgeving een afgegrensde heerlijkheid uitmaakte. Daarvoor zal met volle macht bijdragen de heer lic. ph. R. de Roo, stadsarchivaris en -bibliothekaris, mede konservator van de stedelijke musea, aan wiens beleid dus ook het nieuwe museum werd toevertrouwd.

Het conventgebouw bevat in de twee verdiepingen allerlei folkloristisch materiaal: op het gelijkvloers een oude herberg, een winkeltje en een apoteek van vóór 1900; op de eerste verdieping al wat verband houdt met Mechelse stoeten, ommegangen en devotie, de viering van karnaval, nog met de huisraad, de ambachten, de vrouwenarbeid en het soldatenleven, met het speelgoed en de leermiddelen van jongens en meisjes. Ook vindt men er het te Mechelen vroeger veel geziene marionettentheater van Mariën.

De mogelijkheid bestaat dra een voormalige begijnenkamer in te richten. Het museum rekent er immers vol betrouwen op, de gunst te ervaren van verzamelaars binnen en buiten de Dijlested voor de verrijking en de groei van zijn kollekties. Het wil bewaren al wat aan het Mechels volksleven herinnert en bij de Mechelaars daarvoor de belangstelling verwekken en scherpen. De stadsmagistratuur van heden en konservator de Roo staan borg voor de groei en bloei van dit nieuwe museum voor Volkskunde.

J. F. F.

SCHEPDAAL — Trammuseum.

Langsheen de weg van Ninove naar Brussel hebben de « pioniers » van de tram een museum tot stand gebracht, enig in zijn genre op dit ogenblik in ons land.

Een typische stelplaats, 74 jaren geleden gebouwd, omvat het « Buurtspoorwegmuseum ». Het is toegankelijk gedurende het weekeinde van 13 tot 17 uur. De scholen kunnen mits aanvraag, tijdens de wekdagen een bezoek brengen. Juiste ligging : **Ninoofse steenweg, 184, Schepdaal.**

In een volgend nummer volgt een uitvoerig verslag. Vernelden we terloops, dat de organisators lang zochten naar de koninklijke wagen die op de elektrische lijnen aan de kust reed. Men heeft hem aangetroffen in een weide ... te Waarschoot. De wagen met de zes koninklijke kronen in verguld metaal zal vanzelfsprekend veel bekijks krijgen. **R. L.**

WEERKUNDE. — Voorspellingen met lokale kleur.

In de gemeenten Sint-Martens-Lierde en Sint-Maria-Lierde kunnen de landlieden betrekkelijk nauwkeurig bepalen of het een volgende dag zal regenen.

Ze kijken in de richting van Oudenaarde, naar de stad die omtrent twintig km vandaan ligt en onderzoeken of er zich een soort mist in dit gebied uitstrekt.

« Daar hangt een bank boven de Schelde » verklaren ze en dan staat het vast, dat ze de volgende dag regen krijgen. **R. L.**

Zegspersoon : Achiël de Ruyver, handelaar-molenaar, Nederbrakel.

Wie verschafft nog dergelijke gezegden voor onze weerkunde die aan een plaatselijke noot gebonden zijn ?

Feestopschriften op het Vlaamse platteland.

Op zondag 20 mei verwelkomde de gemeente Voorde de nieuwe pastoor E.H. Vander Putten. Een sierschrift luidde :

« *Wil onze kudde leiden
Met vaardig-milde hand
Langs groene, vette weiden
Naar het beloofde land! »*

R. L.

SINT-GORIKS-LOUDENHOVE — De toveres Rosa.

De « Lunkes », dat waren twee gebroers; dat was raar volk. Ze voelden voor niemand geen schrik en ze sliepen in een soort bed, op blote blaren, zonder lakens of dekens, zo op blaren die ze langs de straat samenveegden.

Roza, da was 'n toveresse; dat is waar gebeurd.

De « Lunkes » waren 's nachts naar huis gekomen, van de kanten van Geraardsbergen, elk met een viggen; en als ze aan het huis van Roza komen, zegt er een :
— Opgelet ! Roza woont daar !

En op hetzelfde moment ploft hij op de kassei; en dat viggen zijn poot was gebroken.

Dat had Roza hem gelapt !

Op een zekere dag waren enige rijke mensen van Zottegem daar aan 't jagen en de notaris V. L. liep door een partij loof en dan kwam hij op de gewone baan; hij zag een haze en schoot en op hetzelfde moment viel de notaris achterste boven; de andere jagers verstonden dat niet, maar Roza had hem dat gelapt, want ze wilde niet, dat de jagers zo dicht in haar gebuurte kwamen.

Verteld door de 93-jarige I. V. O.

R. v. d. L.

Buitengewone Statutaire Vergadering

van de

Bond der Oostvlaamse Folkloristen

op zondag 20 mei 1962

in het Museum voor Volkskunde, Kraanlei, 41 te Gent.

Agenda : om 10 u : rondgang in het museum

om 10.30 u : vergadering voor bespreking en beslissing
van « Wijzigingen aan de Statuten ».

Te 10 u verwelkomt de heer R. Vankenhove, bestuurslid, de aanwezigen op de grote binnenkoer. Na de heuglijke aankondiging dat het museum in september a.s. klaar komt, verstrekt hij uitleg over de Gentse Dag (10-9-62) van de Europese Jubileumkonferentie, ingericht door de Koninklijke Belgische Kommissie voor Volkskunde (K.B.K.V.) ter gelegenheid van haar 25-jarig bestaan en van de 35-jarige oprichting van de Nationale Kommissie voor het Vlaamse volkslied.

Hij richt een oproep tot alle aanwezigen om daadwerkelijk aan de groei van de Bond en van het Museum mee te werken door :

- leden aan te brengen,
- oude gebruiksvoorwerpen en andere zaken te schenken,
- geldelijke steun te verlenen.

Als gevolg van de oproep schenkt een van de aanwezigen die onbekend wenst te blijven, een bedrag van 1.000 F ten voordele van het museum. Er valt aan te stippen, dat het de tweede naamloze gift betreft op één maand tijd. Alle personen, tegenwoordig bij de rondgang, stellen deze milde blijken van aanmoediging zeer op prijs.

Daarna greep onder leiding van de heer J. Boes, konservator, een kort bezoek plaats aan :

- een reeds ingericht huisje, met keuken en slaapvertrek van de kantwerkster,
- een reeds ingericht huisje als werkplaats voor de tinnenpotgieter,
- de kleine binnenkoer en de kapel.

Tijdens de vergadering in de bibliotheekzaal verstrekt de heer R. van der Linden, voorzitter, toelichtingen nopens de voorgenomen wijzigingen aan de statuten van de Bond. Eerst verontschuldigt hij volgende leden :

Mevr. Janssens, Velzeke-Ruddershove; hh. M. Daem, bestuurslid; L. Defraeye, Deerlijk; Prof. em. Dr. P. De Keyser, erevoorzitter; L. Hoste, bestuurslid; R. Maes, Gent; J. Pieters, ondervoorzitter en M. Van Wesemael, archivaris-bibliotekaris, allen elders weerhouden.

Wijzigingen :

a) Titel: de bestaande tekst « BOND DER OOSTVLAAMSCHE FOLKLORISTEN TE GENT » wordt vervangen door « BOND DER OOSTVLAAMSE VOLKSKUNDIGEN TE GENT ».

Deze verandering vloeit voort uit de wens van de K.B.K.V. om het woord « folklore » te vervangen door de wetenschappelijke term « volkskunde ».

b) Art. 1: de tekst « Onder de benaming: « Bond der Oostvlaamsche Folkloristen wordt een vereeniging zonder winstbejag voor folkloristisch onderzoek in Oost-Vlaanderen opgericht, met zetel te Gent, Lange Steenstraat, nr 16 » wordt :

« Onder de benaming: « Bond der Oostvlaamse Volkskundigen (voorheen Oostvlaamse Folkloristen) — Dienst voor Volkskundige Opzoekingen — wordt een vereeniging zonder winstbejag voor volkskundig onderzoek in het Vlaamssprekend gedeelte van België opgericht, met zetel te Gent, Museum voor Volkskunde, Kraanlei, 41. »

art. 2: de tekst « De vereeniging beoogt de studie van de folklore te bevorderen en het groepeeren van al de belangstellenden in de Oost-Vlaamsche Volkskunde. »

wordt :

« De vereeniging beoogt de studie van de volkskunde te bevorderen en het groepeeren van al de belangstellenden in de volkskunde.

art. 3: de tekst « De bond zal trachten het hierboven omschreven doel te bereiken door het systematisch onderzoek van de folkloristische verschijnselen van de provincie Oost-Vlaanderen, het uitgeven van mededeelingen, het inrichten en het beheeren, in samenwerking met openbare besturen, van een centraal museum te Gent, het inrichten van tentoonstellingen, enz., met folkloristisch karakter, van een eigen boekerij, het houden van folkloristische landdagen ».

wordt :

« De bond zal trachten het hierboven omschreven doel te bereiken door het systematisch onderzoek van volkskundige verschijnselen niet enkel van de provincie Oost-Vlaanderen, maar ook van het ganse Vlaamssprekend gedeelte van België; het uitgeven van mededelingen; het inrichten en beheren, in samenwerking met openbare besturen, van een centraal museum te Gent, het inrichten van tentoonstellingen, van opzoekingen met volkskundig karakter, van een eigen boekerij; het houden van volkskundige landdagen; het inrichten van volkskundige feesten, enz. »

art. 4 : de tekst « Het aantal leden bedraagt ten minste negen. De nieuwe leden, zo gewone als beschermende, worden aanvaard op voordracht van een lid. Er kunnen ereleden aangesteld worden op voorstel van de beheerraad, mits goedkeuring door de volstrekte meerderheid der op de vergadering aanwezige leden. Alleen de gewone en beschermende leden hebben stemrecht. Vereenigingen kunnen als beschermende leden aangenomen worden. »

wordt :

« Het aantal leden bedraagt ten minste negen. De nieuwe leden, zo gewone, beschermende als steunende, worden aanvaard op voordracht van een lid. Er kunnen ereleden aangesteld worden op voorstel van de beheerraad, mits goedkeuring door de volstrekte meerderheid der op de vergadering aanwezige leden. Alleen de gewone, beschermende, steunende en reeds benoemde ereleden hebben stemrecht. Vereenigingen kunnen zowel als gewone, als beschermende dan als steunende leden aangenomen worden.

art. 5 : de tekst « De jaarlijksche bijdrage voor het lidmaatschap bedraagt ten hoogste vijftig frank. »

wordt :

« De jaarlijkse bijdrage voor het gewoon lidmaatschap bedraagt ten minste honderd frank. — De jaarlijkse bijdrage voor het beschermend lid bedraagt ten minste tweehonderd vijftig frank. — De jaarlijkse bijdragen voor het steunend lid bedraagt ten minste vijfhonderd frank, waarvan tweehonderdvijftig frank zullen gestort worden in een speciaal fonds ter uitbreiding en betere stof-fering van het Museum voor Volkskunde. Alle leden hebben recht op een abonnement op het tijdschrift « Oostvlaamsche Zanten » en op kosteloze toegang tot het Museum voor Volkskunde.

De bond mag ook van niet-leden speciale giften ontvangen, die minimum vijfhonderd frank moeten bedragen of bestaan uit een waardevol volkskundig voorwerp van minimum vijfhonderd frank waarde. Deze begiftigers zullen op de eerstkomende algemene sta-

tutaire vergadering een speciaal diploma of kenteken ontvangen. De giften in geld van niet-leden zullen in een speciaal museumfonds gestort worden ».

art. 6, 7 en 8 blijven behouden.

art. 9 : de tekst onderging reeds een wijziging op de algemene statutaire vergadering van 27 oktober 1955, als volgt :

« De beheerraad bestaat uit vijftien leden : een voorzitter, twee ondervoorzitters, een sekretaris, een penningmeester, een archivaris-bibliotekaris, en negen raadsleden. De raad is in twee delen bij geheime stemming verkiesbaar. Het ene deel bevat : de voorzitter, een ondervoorzitter, de penningmeester, en vijf raadsleden. Het andere : een ondervoorzitter, de sekretaris, de archivaris-bibliotekaris, en vier raadsleden. Om de twee jaar, in de algemene statutaire vergadering, wordt een deel van de beheerraad herkozen.

art. 10, 11 en 12 blijven behouden.

art. 13 : de tekst « In geval van ontbinding zal de laatste beheerraad het folkloremuseum, het archief en de boekerij overdragen aan de stad Gent ».

wordt :

« *In geval van ontbinding zal de laatste beheerraad het museum voor volkskunde, het archief en de boekerij overdragen aan de stad Gent ».*

art. 14 : nieuw artikel, bij te voegen :

« *In speciale gevallen kan de beheerraad zich als raadgevers andere personen toevoegen tot het vormen van een speciale commissie, tot bestuderen of uitvoeren van een voorafgaandelijk wel bepaald punt. »*

art. 15 : nieuw artikel, bij te voegen :

« *De beheerraad mag eenmaal in 't jaar een dag of week van ledenwerving, van inrichten van kollekttes of inzamelingen van allerlei voorwerpen voor of ten bate van het museum inrichten. De hulp van niet-leden, volkskundige groepen of andere groeperingen mag daarvoor ingeroepen worden. »*

Er volgen enkele bedenkingen van de vergadering :

— de heer Fr. Van Bost stelt voor het gewoon lidmaatschap op 125 F te brengen.

Om de gewone lieden eveneens een kans te geven zich te kunnen aansluiten, wordt besloten het jaargeld op 100 F te behouden.

— de heer Dr. R. Haeserijn stelt voor het lidgeld van de verenigingen op 500 F te bepalen.

Door rekening te houden met het feit dat thans vele verenigingen met financiële moeilijkheden kampen, wordt dit voorstel niet weerhouden.

— de heer O. Coessens vraagt meer propaganda te voeren in de provincie.

De gelegenheid zal zich des te meer en gemakkelijker voordoen, zodra het museum zal geopend zijn.

Met algemene stemmen nemen de aanwezigen de voorgestelde wijzigingen aan de statuten van de bond aan, waarvan akte.

De sekretaris,
M. BROECKHOVE.

Tentoonstelling « Affiches 1895-1961 ».

In de loop van de maand juni bracht de centrale bibliotheek der Universiteit (in Gent de boekentoren!) een tentoonstelling « Affiches 1895-1961 — Spiegel van de Tijd ». Het betrof een verzameling van wijlen Mr. Vermeulen; de familie van onze zo betreurde en gewaardeerde ondervoorzitter schonk een ruime reeks affiches aan de Gentse universiteit. Bij de opening van deze tentoonstelling heeft dhr. Van Acker, hoofdbibliothekaris, de historiek geschetst en de affiches belicht vanaf het ontstaan van de boekdrukkunst. Deze verzameling (vermeerderd met een reeks, geschonken door kunstschilder Herman Verbaere) toont de geschiedenis van de gebeurtenissen van het einde der 19e eeuw tot 1961.

In onze bibliotheek berusten vrij vele affiches. Wij zijn de leden uiterst dankbaar, die het hunne willen bijdragen om onze verzameling te verrijken en te bestendigen.

R. L.

* * *

Naschrift over de uitdrukking: « Uw handen zijn nog niet gewijd », in verband met het kaartspel.

Te Mere en in andere gemeenten van het land van Aalst is deze uitdrukking evencens in gebruik. Heel vaak hoort men ze te pas — en te onpas — in een gesprek ingelast. Bij ons luidt ze echter: « Blijf er met uw ongewijde poten af! » Of ook nog: « Weg gij, met uw ongelukspoten! »

Nochtans, het « gewijd zijn » der handen van een deelnemer bij het kaartspel heeft bij ons niet uitsluitend betrekking op een jonkman; in Mere en omstreken geldt de uitdrukking voor iedere kaartspeler die geen goede kaarten krijgt. Meestal wordt er dan gezegd: « Ja makker, steek uw handen maar eens in 't wijwatervat hoor ». Dit met het oog op het bekomen van betere kaarten.

Integendeel dan, wanneer een kaartspeler veel geluk kent bij het kaarten wordt er allicht geopperd — door de verliezer(s) — « Gij moogt ook al eens een kaarske doen branden ».

J. De Vuyst.